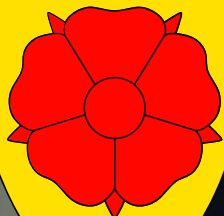

BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG

1970

SØRUM-SPEILET

NUMMER 3-2026 - 32. ÅRGANG

«Gammeldagsuka» på Vølneberg

«Budeie» på Søgarn Bjerke

«Jeg har en plan»

Protest mot «mandfolkavstemmingen» i 1905

Klebersteinsbrudd på Romerike

Trond Schea

Duasletta liggeplass i 50 år

Lederen har ordet!

Sommeren 2026 vil komme til å bli husket av generasjoner i framtida. Dette var sommeren det norske fotball-landslaget kom helt til kvartfinalen i VM – og satte hele nasjonen i ekstase. Nordmennene «rodde seg» inn i verdens fotballhjerter – og fikk hyggelige tilbakemeldinger fra alle verdenshjørner.

Arkivgruppa

I historielaget jobber våre 5 «arkivdamer» fast en dag hver uke – på mandager.

Lederen har fått tilbakemelding om høy trivselsfaktor i gruppa – det lover bra for den viktige jobben som damene har gitt seg i kast med.

Oppretting av en fotogruppe

BSH inngikk 20. april 2026 en formell avtale med fotograf Anders Henriksen om overtagelse av hans enorme bildearkiv. Denne avtalen forplikter BSH til å ivareta et viktig kildemateriale for ettertiden. Bildematerialet vil bety et meget stort tilskudd til vårt arkiv. Arkivgruppa foreslo derfor at BSH bør opprette en egen Fotogruppe.

Dette forslaget ble bifalt, og vedtatt under sak 67/26 på vårt styremøte 9. juni.

Anders Henriksen blir fotogruppas første leder; han jobber nå med å få med flere.

Ny regnskapsfører i BSH – Jørgen Kirsebom

Pål Ormstad meldte på våren ifra til styret om at han ønsket å fratre som regnskapsfører i BSH. 3 kandidater ble kontaktet for å overta stillingen.

På styremøte den 9. juni (sak 64/26) ble det besluttet å tilby oppdraget til Helge O. Hoel. Helge har over årtier vært en solid støttespiller for BSH – og hadde i sin tid ansvaret for regnskapet da våre nye bygdebøker ble trykket og utgitt. Dette var en betydelig jobb.

Etter vår tildeling av regnskapsoppdraget til Helge i juni, har han utover sommeren gradvis utviklet en alvorlig sykdom som gjør at han nå ikke kan påta seg oppdraget. Vi i styret er alvorlig lei oss for denne beskleden; vi håper at sykdommen kan kureres slik at han snart blir frisk igjen.

Etter den oppståtte situasjonen, tok vi

kontakt med Jørgen Kirsebom – som var en av kandidatene til regnskapsoppdraget i juni.

Jørgen ble opplyst om bakgrunnen for vår kontakt, og etter kort betenkningstid påtok han seg å steppe inn for Helge og overta regnskapsoppdraget fra kommende årsskifte.

Jørgen Kirsebom er nok et kjent navn for mange i Sørums. Ikke bare gjennom sin mangeårige tilknytning til Sørums-Speilet, der han har hatt ansvar for grafisk design, men også som primus motor bak nettstedet «Opplev Sørums» og en rekke konserter og musikkfestivaler, blant annet Trallaus og Blakerfest på Blaker Skanse. Mange kjenner ham også som fotograf for lokalavisene. Mindre kjent er det kanskje at Jørgen de senere årene har utdannet seg innen regnskap og regnskapsføring, og dermed er godt rustet til å ta hånd om regnskapsoppgavene for historielaget. Stor takk til Jørgen for at han raskt og positivt sa ja til oppgaven. Vi ønsker ham hjertelig velkommen som vår nye regnskapsfører.

Et aktivt historielag

Lørdag 6. juni var vi medarrangør på Blaker skanse under deres arrangement «Åpent Blaker» - som pågikk helt fra kl. 08.00 på morgenen og helt til midnatt.

Lederen benyttet anledningen til å få seg en god frokost kl. 09.00 og grillmat på ettermiddagen. BSH hadde ingen aktiv rolle under selve arrangementet – men vi støttet opp på vår Facebook-side og appellerte til våre medlemmer om deltakelse.

Håkon Sæther og Rita Nyborg - og deres trofaste hjelpere – fortjener stor heder etter dette krafttaket av et arrangement.

Søndag 7. juni var det igjen duket for Slora Møllens Dag.

Det ble på nytt et vellykket arrangement med god deltakelse.

Det var et tradisjonelt opplegg med innslag fra Blaker Leikarring, snekkerbod og hestesko-kasting. Blaker Bygdekvinnelag stod for salg av vafler og drikke.

Glommabredden Musikkorps hadde en konsert som tydelig gledet de tilstedeværende.

Korpsets nye dirigent – Dagfinn Grønneberg – fikk raskt god kontakt med publikum.

Han blir nok en verdig avtaker etter

«legenden» Bjørn Jødahl...

«Vel blåst til» alle i dugnadsgjengen på Slora Mølle.

Tirsdag 9. juni ble det avholdt styremøte på Vølneberg gamle skole.

Møtet nevnes fordi vi hadde «storfint» besøk fra Lillestrøm kommunes administrasjon.

Besøket ble initiert av vår leder av støttegruppen for eiendomsdrift – Harald Ringstad.

Kulturminnerådgiver Bodil Westby var representanten fra Lillestrøm kommune.

Det var et positivt møte hvor styret – etter en befaring av skolen – hadde en menings-utveksling med Bodil Westby ang. en rekke saker knyttet til verne-status for Vølneberg gamle skole og Slora Mølle. Vi benyttet også anledningen til å ta opp navnesaken ang. Skansen skole og ressurscenter. Her blir det «omkamp» om navnet i august.

Onsdag 10. juni ble det avholdt en rusletur ved Frogner kirker.

Rusleturen ble ledet av tidligere biskop Tor Berger Jørgensen.

Siden det er meget begrenset av gamle gravmonumenter på Frogner kirkegård, ble «rusleturen» hovedsakelig en historisk formidling om de 2 kirkene – inne i kirkene.

Tor Berger Jørgensen er en «knallgod» formidler – og alle deltagerne satt ytterst på stolen og fulgte hans historiske beretninger om kirkene med stor interesse.

Det var dramatisk å høre hans framstilling om lynnedslaget som 24. juni 1918 førte til brann i tårnet på den gamle steinkirken – slik at bygget ble nærmest en ruinhaug.

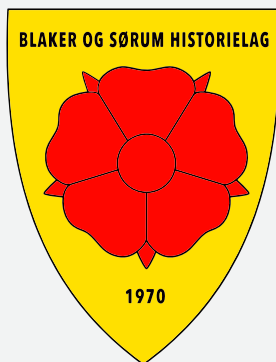
Heldigvis ble det besluttet å bygge opp kirken igjen; den ble ferdig restaurert i 1925.

Vi avsluttet «rusleturen» i ny-kirken fra 1925.

Berger Jørgensen fikk vel fortjent blomster etter sin gode formidling av Frogner kirkers historikk – det var mange «godord» å høre om dette da vi forlot Frogner kirkegård.

Torsdag 18. juni fikk vi besøk av 30 medlemmer fra Skedsmo Historielag.

Stedet var Vølneberg gamle skole – kl. 19.15 ankom «delegasjonen» etter å ha

SØRUM-SPEILET

Medlemsblad for
Blaker og Sørums Historielag

Redaksjonen

Randi Fjørstad – 901 42 163
Anne-Marie Lund – 477 57 261
Elin Mørk – 958 62 613
Ingun Orderud – 995 14 523

E-post

blakerogsorumhistorielag@outlook.com

Adresse

Blaker og Sørums Historielag
Nylandveien 3
1923 Sørums

Styreleder

Per Stykket
Telf. 909 65 313
E-post: psty@online.no

Kontonummer: 1321 08 05189

Vipps nr.: 75141

Org.nr.: 984252994

Hjemmeside

www.blakerogsorumhistorielag.no

Korrektur

Lillian Mobæk

Grafisk design

Kirsebom Foto & Media

Opplag

500 eksemplarer
ISSN 1894-8154

Trykk

X Ide As, 1472 Fjellhamar

Dette bladet er beskyttet av åndsverkloven.
Det er ikke tillatt å kopiere fra bladet uten
skriftlig samtykke fra tekstforfatter eller
fotograf.

Forsidebilde:

Olsenbandens bil som står på
EAC Bilhistorisk Senter i Sørums.
Foto: R. Fjørstad

vært innom kleberstein-bruddet på Pig-
gåsen.

Elin holdt en presentasjon i klasserommet –
litt som en lærerinne. Hun hadde
lydhøre og interesserte «elever» under
denne seansen.

Lederen var assisterende «kaffekoker»
under treffet – som ble avsluttet i fint vær
ute. Våre gjester fra Skedsmo hadde med
egen niste – vi sørget for kaffe og te.

Det var en blid gjeng som dro fra oss ved
21.00-tiden.

Fredag 19. juni stilte Randi og lederen
spente opp i lokalene til Romerike
Sparebank på Sørumsand. Tiden var
kommet for utdeling av «Lokalbidraget»
for 2026.

Vi ble i år tildelt kr 48.217 – som er
«øremerket» reparasjon av en skadet
gråsteinsmur på Vølneberg gamle skole.

Et kjærkomment bidrag som kommer vel
med når jobben skal gjøres.

Lørdag 20. juni – var det busstur til
Maihaugen på Lillehammer.

Formålet med turen var å besøke
utstillingen «Jakten på Hekneveven» - hvor
det ble utstilt vevnader fra Gudbrandsdalen.

Arrangørene for turen var BSH,
Folkeakademiet Sørums og Foreningen
Norden – Sørums.

Bussen ble fulltegnet – 41 personer deltok.

Lederen stilte ikke på turen – men tilbake-
meldinger fra deltakere har vært udelt
positive.

Stor takk til Rolf Reikvam, Randi Fjørstad
og Rita Nyborg for tilrettelegging av denne
turen – vi vet at de har nedlagt mange timer
for å få arrangementet «på skinner»!

«Sørumsand elvelangs» 24. og 31. august
Historielaget vandret med fem 8. klasser
og lærere ved Bingsfoss ungdomsskole,
fordelt på to dager, med dette digitale
vandringsspeilet, som er et lokalhistorisk
spill på mobiltelefonen med GPS-
punkter hvor historien om stedet og
spørsmål dukker opp.

Romerike Historielag og spillskapet
Wittario står bak, og var med på første tur,
og Lillian og Odd Mobæk har laget spillet
og var med begge dager.

Det historiske innholdet er fra bygdebøkene
i Sørums, og med gode historier fra kjent-
mann Morten Svendsen. Det kommer etter
hvert flere Sørumsand-spill, mer om det
senere.

Kommende arrangementer

Onsdag 16. september kl. 19.00

Åpent møte på Skansen kl. 19.00.

Kjellrun Ulven Woxen forteller om tater-
guttungen Algot Feby som vokste opp på
Rostad barnehjem i Inderøy
i Trøndelag.

Algot kom til å havne i Sørums og bli en
høyt verdsatt grenselos under krigen.
Hans sønn Ivar ble Sørums ordfører fra
1976 – 1979.

Torsdag 22. oktober kl. 18.00

Åpent møte i Foreningshuset i Lørenfallet.

Ole-Bjørn Dokken – president i Glomma-
breddens Akevittlaug – forteller om
alkoholens historie i Norge.

Fra Gulatingsloven med påbud om
brygging av øl på 1100-tallet og helt opp
til i dag

Torsdag 26. november kl. 18.00

Åpent møte på Festiviteten på Sørumsand.

Odd Mobæk har siden i fjor funnet
nye «revy-godbiter» fra Blaker. Disse
«revy-godbitene» er satt sammen med
innslag fra Sørumsand-revyer. Årets
revy-innslag vil bli på en hel time. Det
vil bli en entre på kr 200.- til dette
arrangementet.

I tillegg planlegges det en rusletur ved
Blaker kirke; datoen er ikke berammet
når dette skrives.

Ønsker alle våre medlemmer en fin høst.

Per Stykket

Innhold

Lederen har ordet	2	Klebersteinsbrudd på Romerike	16
«Gammeldagsuka» på Vølneberg	4	Trond Schea	18
Duasletta liggeplass for tatere i 50 år	7	Heder og ære til telefondamene	20
Aletta Bjerke	8	Rusletur og omvisning i kirkene på Frogner	21
«Jeg har en plan»	10	Informasjon om Sørums-Speilet	22
Protest mot «mandfolkavstemmingen» i 1905	12	Jakten på fortiden	24
Besøk av Skedsmo historielag	15		

Formidlere fra Blaker og Sørum Historielag

«Gammeldagsuka» på Vølneberg

Av Anne-Marie Lund

Å være formidler på «En dag på Vølneberg» ei uke i mai er en opplevelse! Det er morsomt, strevsomt, utmattende og energigivende på en gang. Det er utrolig mye som må ordnes på forhånd og like mye å rydde opp i etterpå. Likevel er det så givende og hyggelig at folk stiller opp år etter år.

For min del var det lenge en drøm å være med på dette. Helt fra jeg som ferskt medlem i Sørum-Speilets redaksjon, møtte opp der i skoleuka 2013 og tok noen bilder av det som foregikk, har jeg hatt lyst til det. Det var så fint der! Glade barn som hadde et avbrudd i den vanlige skoletralten, lune, trivelige karer som viste dem landbruksredskaper og hvordan de skulle håndteres, en vennlig, snill hest som det gikk an å klappe og flette mana på, og den gamle skolestua som lignet litt på Mork skole, der jeg selv begynte i forrige århundre. Og der inne var den strenge lærerinnen kledd i skjørt og bluse med brosjé, ikke dongeribukse og genser som jeg selv brukte som arbeidstøy på skolen. Når jeg gikk over plassen og inn på «nyskolen» - ny i 1925 (!) - var det nesten som å komme inn i et eventyr! For der satt damer i

blåtøysbunader og kardet ull og spant på rokk, og i andre etasje var et rom fullt av vevstoler. Barna fikk prøve å veve etter tur, og klassen fikk med seg resultatet, en fargerik lapp, hjem til sin egen skole. Et håndfast bevis på at de hadde vært hundre år tilbake i tid en dag på Vølneberg.

I 2026 er opplegget ganske likt. Noen endringer er gjort underveis, men formålet er fremdeles å gi elevene et innblikk i hvordan det var å være barn på landet for ca. hundre år siden. Da var husarbeid og gårdsarbeid en selvfølgelig del av barnas liv, og annen hver dag var det skole. Fritid og lek var det også, så gammeldagse leker står på programmet som en frivillig aktivitet i pausen.

Damene i Vølneberg Vevring lar barna prøve seg på karding av ull, noe som

ofte var «barnearbeid». Spinne får de også gjøre, men på håndtein, det er umulig å ha en rokk til hver og en. Slik får ungene lage hver sin ulltråd og erfare hva som må til for at det skal bli garn av en ulldott.

Ute på jordet skal det harves med hest, og de får merke at å styre redskap og hest samtidig krever styrke og full konsentrasjon. Fremdeles er det sterke, snille Tømtevár som trekker harva. De lokale bøndene som stiller opp år etter år, utstråler trygghet og svarer tålmodig på alle slags spørsmål. Noen har vært med helt siden starten i år 2000, som Bjørn Tveit og Kåre Olav Ormstad. Odd Roar Stenby har i alle år vært leid inn som hesteeier og kjørekar. Elin Mørk var også tidlig med som en av bøndene, men er nå i rollen som bondekone. De siste åra

Formidlere fra Vølneberg Vevring

er baljer og vaskebrett blitt en del av utstyret utendørs. Barna måtte hjelpe til med klesvask og vannbæring med to bøtter i et åk over skuldrene. Det var tidkrevende og tungt arbeid, og nå får de kjenne hvor tunge vannbøttene er, og hvordan det var å vri opp tøy som er skylt i iskaldt vann.

Inne i skolestua har skriving med penn og blekk vært den viktigste aktiviteten i alle år. Men først skal det hilses pent og synges, og det er alltid bibelhistorie til å begynne med, som i gamle dager. Høytlesing ved en og en elev hører også med. Imidlertid er frøken blitt så «moderne» at hun ber bare dem som har rukket opp hånda om å lese, samtidig som hun understreker at for hundre år siden var det annerledes. Da måtte de værsgod lese når de fikk beskjed om det, enten de hadde lyst eller ei. Så - endelig - får elevene ta korken av blekkhuset som står på pulten, ta opp pennen, dyppe penne-splitten nedi og prøve å skrive skjønn-skrift på øvingsarket. Mange får nok sjokk når de merker at det er fryktelig mye blekk som kan samle seg i penne-splitten. Er de ikke forsiktige, blir det flekker både her og der, og de kan bli virkelig svære! Da skjønner de plutselig at trekkpapir og pennetørker er nyttige saker. Skrive skjønn-skrift er ikke lett, men ganske interessant, synes de fleste. Når klokka ringer og de må bytte aktivitet, har de akkurat begynt å få det til, og dermed kan de slutte mens

«leken er god» og mestringsfølelsen tydelig!

Omsider fikk jeg oppfylt min drøm å være «frøken» på gammeldags skole.

Som etterfølger av lærerinner som Jorunn Hattrem og Wenche Heltorp, hadde jeg nok «hoppe - etter-Wirkola»-følelsen. Men i disse omgivelsene og med dette oppdraget, forsvant tanken på egen prestasjon. Her er vi alle en del av laget som skal gi ungene en god og lærerik opplevelse!

Jeg er så heldig som får komme til Vølneberg om morgenen der flagget er heist, og kaffen er nykokt på det koselige kjøkkenet. Der sitter «kara», Elin og jeg og prater og er spente på hva dagen vil bringe. Har vi nok oppskåret kålrot til matpausen? Hvordan gikk det med utdelingen av tran i går? Hvordan organiserer vi spisepausen hvis det blir regn? Av og til er det også tid til latter og gode historier, og en del av meg bare nyter den hyggelige stemningen, mens jeg spent repeterer dagens gjøremål inni hodet.

Så kommer bussene, og vi går ut for å ta imot dagens elever som myldrer utover plassen. På trappa til nyskolen står damene fra «Vevringen» klare, og snart har barna samlet seg foran skolestua for å få høre dagens program.

Deretter går dagen unna i en fei, med spennende og fine møter med barn fra Sørums, Vesterskaun, Frogner, Blaker, Sørumsand og fra spesial-

Ungene synes det er veldig stas å møte Odd Roar og Tømtevár.

skolene i Skedsmo og Blaker. For min del kjennes det som et privilegium å møte så mange av dagens unger, og få vite litt om hva de tenker og lur på.

Alle vi som bruker en uke i mai på dette, har stor glede av å være sammen med barn og liker å fortelle om gamle dager. Vi synes det er viktig å formidle hvordan det var før. Mye er svært annerledes nå, men mye er også likt: Det er ikke farlig å streve og ikke få til med en gang, en må øve for å bli flink,

Alle må stille opp pent på rekke før de får gå inn på skolen

det er moro å klare noe en ikke har prøvd før. Framfor alt må alle være greie og ta hensyn til hverandre hvis dagen skal bli fin!

Til slutt må det sies at skoleuka 2026 gikk veldig bra! Elevene var godt forberedt og interesserte, det samme var lærerne som fulgte dem!

Det er vanskelig å være formidler og samtidig ta bilder. Så da Per Stykket dukket opp for å hilse på oss en dag, bad jeg ham om å sende meg bildene han tok, slik at vi kunne bruke noen i «Speilet». Alle bildene er tatt av ham.

FAKTA OM VØLNEBERG SKOLE:

- Vølneberg gamle skole ble tatt i bruk i 1864. Det er det eneste av de eldste skolehusene i Sørums kommun som ikke er revet eller ombygd.
- Da det ble bygd ny skole i 1925, ble huset brukt til lærerbolig, senere sosialbolig.
- Blaker og Sørums Historielag kjøpte bygningen av kommunen for en symbolsk sum i 1985.
- Stort dugnadsarbeid hadde allerede startet i 1984. Svært mange fra Vølneberg krets deltok engasjert i restaureringen, men folk fra andre deler av kommunen gjorde også en innsats. Trygve Sæther og Kåre Böhler bør nevnes som sentrale i dugnaden.
- Første skolebesøk var i februar 2000, da klasse 1A fra Sørumsand skole kom. I desember samme år var det i løpet av 7 dager besøk av 170 elever fra Sørums kommun. Trygve Sæther og Leif Mathisen tok imot og fortalte om skolegang for 80 år siden.
- I 2002 ble uthuset leid ut av Vølneberg Vel til historielaget. Her ble det behov for enda mer dugnad for å sette dette i stand. Nå inneholder det en stor samling av gamle redskaper. Når skoleuka nærmer seg, er Bjørn Tveit hvert år på plass for å se over det som skal brukes og sette det fram ute.
- Fra og med 2005 ble skolebesøkene formalisert gjennom Den Kulturelle Skolesekken. Fra da og fram til 2020 fikk alle 4.klassinger i Sørums kommun en dag på Vølneberg.
- Elevene bytter på å være på tre forskjellige steder med hver sine aktiviteter. Slik får elevene et bredt innblikk i tilværelsen til barn på landet. I tillegg til skolegang, var det vanlig at de var med på arbeidet, ute og inne.

Romerike Sparebank

LOKAL BIDRAGET

Blaker og Sørums historielag

Grunnmur på Vølneberg gamle skole

Beløp

48.217 kroner

Stor takk til kundene i Romerike sparebank som har stemt på Blaker og Sørums Historielags tiltak: Reparasjon av grunnmur på Vølneberg gamle skole.

DEN GAMLE SKOLESTUA: Gammeldags skole

LÅVEN, UTEPLASSEN OG JORDET: Om gårdsarbeid og redskaper, blant annet kjøre harv med hest. Om vannbæring og klesvask.

SKOLEBYGNINGEN FRA 1925: Om hvordan ull blir til klær.

Vølneberg Vevring har ansvar for aktivitetene her. Vevringen bruker lokalene som arbeidsrom hele året, men før skoleuka gjør de i stand til elevene. Under ledelse av Solveig Tveit ble det laget et undervisningsopplegg om hvordan klær ble tilvirket i hjemmene før i tida. Dette ligger til grunn for aktivitetene som kan variere litt fra år til år, og Solveig er fremdeles med som formidler.

- Etter kommunesammenslåingen organiserer Den Kulturelle Skolesekken i Lillestrøm et tilbud om livet i gamle dager for alle 5. klassinger i deres eget lokalområde. Elevene fra Skedsmo er på Skedsmo Bygdemuseum, Huseby, de fra Fet på Husmannsplassen Skauen og de fra Sørums kommun på Vølneberg.
- **OLAVSROSA** fra Norsk Kulturarv ble tildelt Vølneberg gamle skole i 2015. Skolen tilfredsstiller kriteriene: Den er gammel, vernet og tilrettelagt for formidling og bruk. Mottoet til Norsk Kulturarv er «Vern gjennom bruk».
- Det forplikter! Norsk Kulturarv har et opplegg for kvalitetssikring gjennom besøk og årlig rapportering. Det trengs stadig penger og hender til vedlikehold. De fleste i «staben» i skoleuka, både fra vevringen og historielaget, er godt voksne nå. Derfor må det til rekruttering.

Kan du gjøre en innsats slik at dette fine tilbudet kan fortsette, så meld deg!

KILDER:

Trygve Sæther og Odd Skullerud.: Artikkel i Sørums-Speilet nr. 5, 2008
Steffen Sætereie: Utdeling av Olavsrosa på Vølneberg. Sørums-Speilet nr. 3, 2015
Dag Winding-Sørensen: Om Olavsrosa. Sørums-Speilet nr. 3, 2015

Ellef Prestsæther ønsket velkommen til informasjon om taternes liggeplasser i Sørums, samt funn fra undersøkelsen av Duasletta (Moa).

Arkeolog Ola Rønne viste frem funn fra Duasletta.

Elias Akselsen opptrådte med sanger som har blitt sunget av taterne gjennom alle tider.

Duasletta liggeplass (teltplass) for taterne i 50 år

Informasjon og utstilling på Blaker Skanse 6. juni 2026

Tekst: Rolf Reikvam. Foto: Kristian Wølner

Blaker Skanse og Guttormsgaards arkiv inviterte til møte på Skansen 6. juni for informasjon og for at folk som husker og har opplevd liggeplassen, kunne fortelle sine historier. Smia på Skansen var full av interesserte og engasjerte lokalfolk og representanter for taterne.

Duasletta ligger langs fylkesvei 171 mellom Blaker og Aurskog-krysset. Duasletta var en teltplass taterne brukte i minst 50 år. De eldste funnene er en mynt fra 1937. Vi kan være sikre på at plassen vart tatt i bruk før andre verdenskrig. Trolig slo de første seg ned midt på 30-tallet. I følge tidsvitner, var plassen i bruk fram til 1985.

Ellef Prestesæter fra Guttormsgaards arkiv ønsket velkommen og orienterte om bakgrunnen og målet med møtet. Guttormsgaards arkiv har en stor samling av gjenstander fra taterne. Gjenstander kunstneren Guttorm Guttormsgaard har samlet. Samlingen fortjener et besøk.

Elias Akselsen fra taterne sang og fortalte fra tiden som reisende. Han fortalte om reiseruter. Liggeplassen i Hurdal var viktig som samlings- og møtested. Dessuten fortalte Akselsen at mange barn ble døpt i Hurdal kirke. I mange menigheter var det vanskelig å få prestene til å døpe barna. I Hurdal var presten positiv og tok imot og døpte. Taterne var og er et religiøst folk, så det var viktig å få døpt barna.

Arkeolog Ola Rønne fra Akershus fylkeskommune orienterte om de arkeologiske undersøkelsene som er gjort. Han hadde med seg gjenstander som er funnet på Duasletta. Undersøkelsen er gjort med detektor.

Det er derfor kun metallgjenstander som er funnet og registrert. Kokekar, bøtter, teltp lugger, mynter og takrenner er de mest vanlige. Han viste fram et spesielt kors. Et tilsvarende og nesten identisk kors er funnet i Troms. Det kan tyde på at taterne har beveget seg langt nord. En eventuell utgraving vil også gi andre funn.

Det var stort engasjement. Mange hadde interessante historier å fortelle. Taterne brukte navnet Duasletta om området. Lokalbefolkningen brukte hovedsaklig Moa. En vet ikke hva som er opphavet til Duasletta. En mulig forklaring kan være at grunneieren var innflytter med navnet Ludvig Duhaizky. Han drev bensinstasjonen på Moa. En forenkling og fornorsking kan være Dua, som igjen ble Duasletta.

En taterfamilie kom vanligvis til en liggeplass og ble værende noen dager til måneder. Det var avhengig av muligheten til arbeid og dessuten salgsmuligheter. De første kom til Duasletta i mai, og de siste kom i juli/august.

I 1998 vedtok myndighetene å bruke Romanifolket om taterne. Tater var blitt en belastende betegnelse for folket. Det var mange nedsettende omtaler av taterne. Spesielt under nasjonsbyggings- og fornorskingsperioden på 1800-tallet, var taterne utsatt. De førte til stigmatisering og utelukkelse fra

fellesskapet. Taternes Landsforening er uenig i at de skal kalles Romanifolk. De vil fortsatt betegnes som tater. Det kom tydelig fram i samtalen. Spesielt Akselsen var opptatt av at tater var den riktige betegnelse på folket. Andre med tilsvarende bakgrunn, mente Romanifolket er betegnelsen en bør bruke. Offisielt bruker myndighetene nå Romanifolk/tater.

Duasletta forteller en interessant og viktig kulturhistorie om en minoritet. Området har ikke status som vernet, eller er på andre måter tatt inn i kommunale planer for kultuminner. Å gi området status som kommuneplan for kultur, bør gi et vern av området og anledningen til å fortelle en lokal historie til en av våre nasjonale minoriteter.

Se artikkel om undersøkelse av Duasletta i Sørums-Speilet Nr. 1-2026

Godt merket av tidens tann forteller denne kjelen oss mye om livet langs veien for 70-80 år siden.

Alette Bjerke

«Budeie» på Søgarn Bjerke.

Av Hans Bjerke

Jeg har begynt å bære på en sorg etter at jeg så den gamle velbrukte stavkinna. Staven som gikk igjen-
nom hullet i lokket ser nedslitt ut. Det er lett å tenke seg til strevet med å stampe opp og ned i fløten til
det blir smør, og så den gleden en smørklatt fra kinna kunne gjøre i vassgrauttallerkenene. Kinna har
stått urørt i mer enn 150 år nå. Hvorfor? I 1874 kom oldemora mi Alette, født Hertzenberg (1845-1928),
til Søgarn Bjerke med mann og tre unger fra Løken i Ullensaker. Mannen hennes Ole (1843-1897) var
født på Søndre Romsås og var tremenningen til Olaus Bjerke (1846-1925), som eide Søgarn Bjerke.
Olaus solgte gården i 1872 til Anders Sundby, men den ble to år seinere videresolgt til min oldefar Ole.
Olaus Bjerke bygde seg bygård, Schleppegrellsgate 14, i Kristiania. André Bjerke ble Olaus' barnebarn.

Søgarn Bjerke ca. 1960. Foto: Privat.

Hertzenberg-slekta var kjører-slekt

Alette var av Hertzenberg-slekt som kom fra Sagen i Sørumsund og ble sagt å være ei kjører-slekt. Mannfolka var store og sterke, skriver Tore Pryser i Romerikstun 1980. Før Hovedbanen kom i 1854, var det hestetransport som var eneste måten å frakte tømmer, planker, mat og annet gods, og ikke minst folk. Med kjøringa fulgte stort forbehov for mange hester. Dette førte til høsting av ekstra mye høy og havre på gårdene til kjørere. Kuene kom i andre rekke, og det var kvinnfolka som sto for fjøsstellet. Både kuer og kvinnfolk ga ikke direkte inntekter, og ble lett satt til side. Fjøsstellet besto i måking, fôring, mjølking og å få kuene på beite om sommeren. Når mannfolka var ute på kjøring, var det ikke mye hjelp å få. Det kan sammenlignes med fiskerkonene på gårder langs kysten der

mannfolka var på fiske store deler av året.

I 1850, da Alette var fem år, var det signaler om at kjøringa skulle bli tatt over av den nye jernbanen. Gården hun bodde på, Nedre Oppen, lå ikke så langt fra Den wingerske kongevei som tok av fra Den Trondhjemske kongevei ved Gamle-Kløfta. Her fór kongefølget forbi når kong Oscar I kom fra Stockholm til Kristiania. Men i 1850 var det altså signaler om at kongen støttet en ny jernbane mellom Christiania og Eidsvollsbakken. Det ble arrangert møter omkring på Romerike for å tegne aksjer i den nye banen. På i Sørumsund og tilgrensende områder i Ullensaker kjøpte aksjer. Kjørerkara frykta for at fortjenesten ble borte med mindre frakt. Samtidig på våren 1850 var Marcus Thrane rundt på Romerike for å tegne medlemmer. Flere lag ble dannet med mange medlemmer blant bønder og kjørere. Thrane-bevegelsen var i sterk vekst. Men utover

sommeren 1851 ble det i bevegelsen fattet et uklart vedtak om revolusjon. Dette ga myndighetene påskudd til å fengsle Thrane og andre sentrale medlemmer. Bernt Antonisen Hertzenberg var medlem i 1850 da han bodde på Wettal i Ullensaker. Bernt var en yngre bror til Alettes farfar og bodde seinere i Sætheren. Medlemskapet for kjørerkara i Thranebevegelsen varte ikke lenge, de meldte seg ut i 1851. Imidlertid tok thranitteren Erik Enersen Bøhler tak i en av bevegelsens saker om å opprette sparekasser. Han var hovedmannen bak dannelsen av Sørums Sparebank i 1850 og var bankens kasserer i de første 22 årene.

Alette vokste opp på Oppen og ble konfirmert i 1860. Kongsvingerbanen åpna to år etter, og Svenskekongene kunne kjøre tog mellom hovedstedene. Alette ble i 1867 gift med Ole og fløtte inn på Løken, der Ole hadde bodd med sin far og stemor siden 1854. På Romerike var det i disse åra midt på 1800-tallet at kvinnfolkas kinning og ysting ble borte. Siden kinna ser brukt ut, har nok Alette brukt denne, enten på Løken eller Bjerke.

Kuene mjølka bare 500 liter i året.

Elbjørg Arnesen skrev at på 1700-tallet mjølka kuene bare 500 liter i året som ga ca. 20 kg smør, og et kuslakt veide ikke mer enn 50 kg. For å se hva maten på 1700-tallet bestod i, er det hentet tekst om Fet av fra Arnesen, og Kaspara Mørk fra livet i Enebakk. Se tekstruter.

Fra midten av 1800-tallet gikk endringene på Bjerke raskt. Gården lå nærme markedet i Kristiania der befolkningens behov for mjølk økte sterkt, og høyet var drivstoff for transporten. Korn, mjølk, høy og poteter ble produkter fra gården, omsatt i kroner og øre. Fra 1874 gikk Norge over til

gullstandard og 1 Speciedale var lik 4 kroner. Slik ble drifta på Bjerke snudd fra naturalhusholdning til en del pengeinntekter og innkjøp av klær og noen matvarer. I 1870 var mjølkemengden per ku og år 1000 liter og steg til 1400 liter i 1880.

Flytting til Søgarn Bjerke

Alette fikk tre barn mens hun bodde på Løken hos svigerforeldrene. Familien på fem flyttet i 1874 til Søgarn Bjerke. Der skulle hun styre mjølking, kinning og alt matstell under frie, men ukjente forhold. Rundt 1860 var det på Bjerke et sterkt uoversiktlig fellestun med ca. 50 hus for 4 gårder. I 1860-åra var det utskifting, og både hus og åkerlapper lå i 1874 bedre organisert med hvert sitt avgrensede tun og jordene i hver sin himmelretning. Søgarn har jorder mot sør. Der lå det mest sannsynlig ei kjon. Kjona var et tørkehus i to etasjer for korn, malt og lin. Kjona var laftet i to etasjer med ildsted i underetasjen og tørkerom over. Lin ble dyrket på Bjerke og både lin og vevd lintøy ble solgt til Kristiania. I følge *Sørum bygdebok nr. 5* Frogner av Jan Erik Horgen var det foruten kjona i Søgarn en toetasjes hovedbygning, drengestue, stabbur, stallåve med tilbygd sommerfjøs, treskelåve med treskemaskin og maskinhus, og fire småhus: grisehus, sauehus, vedskur og en liten stall. Alette sto for det daglige fjøs- og matstellet, men måtte også skjøtte arbeidet med lin og ull. Linhekle, karder, rokker og vever vitner om et allsidig kvinnfolkarbeid. Men det er også bevart bismervokter som tyder på veiing av varer for salg.

Alette fikk fem barn til etter at hun flyttet til Bjerke, tre sønner og to døtre. Guttene ble døpt Hertzenberg slik at slektsnavnet skulle gå videre. Det ble til at guttene, Ole og Olaf, brukte H. som mellomnavn med Bjerke som etternavn. O H Bjerke (sønnen Ole) startet Bjerkes rutebilselskap og ble en kjørekar. Alette gikk gravid og med barnestell i mange år, men klarte samtidig å fore kuene bedre slik at mjølkemengden økte mye i de første åra på Bjerke. Fra Frogner stasjon gikk det tog til Kristiania med en halv million liter mjølk i året 1874.

Verdien av nøysomt kvinnearbeid

Jeg startet fortellingen med en sorg over å se smørkinna. Den symboliserer

kvinnens arbeid på gårdene som besto i å foredle mjølk til produkter for å betale landskylda på gården. Kvinner lagde godt smør og ost, og flotte og sterke klær av ull og lin. I løpet av 1800-tallet ble bearbeidede produkter erstattet med ren mengdetenkning. Før viste kvinnene sin storhet i god og sunn mat, og slitesterke og varme klær for familien, og som betalingsmiddel. Rundt 1900 ble velstand målt i mjølk-liter, kilo med korn og høy. Da historiker Gunnar Rudi skrev *Bondebrukets historie i Sørum Herred Bind 2* i 1961, omgjorde han mengder av jordbruksprodukter til penger som beskrivelse av jordbruket. Historikerne så ikke verdien i nøysomt kvinnearbeid, som opp igjennom tidene hadde bidratt til vår velstand. Jeg har her forsøkt å lette litt på sorgen ved å gi et bilde av Alette.

Aletta Bjerke (forstørret og rekonstruert ved hjelp av KI)

Utsnitt fra middelalderkart av Raumarik ok Osloar – Sýsla tegnet av kartograf Gerhard Munthe i 1845. De stiplede linjene er herredsgrenser. De røde prikkene angir gårdene. Vesong herred (Ullensaker): Uppin (Oppen), Løykin (Løken), Afreksstadir (Averstad), Raumsás (Romsås), Skaun herred (Sørum): Rifsheimr (Refsum kirke, der Sagen ligger), Sætr (Sæteren) og Gauteid herred (Frogner i Sørum) Bjarka (Bjerke).

Elbjørg Arnesen fra Bygdehistorie for Fet Bind I 1980:

«Vi kan tenke oss hvordan husdyr-bruket slo ut på matseddelen på plasser og bruk i Fet i gammel tid. Kjøttmat — sul — var det lite av i det daglige kostholdet. Av og til vanket spekesild, og til middag kanskje erter, kål, kjøtt og flesk. Vår og høst kunne det bli noe fisk fra Øyeren, uten at det hadde større betydning enn vilt som avveksling. Litt ost og smør ble også brukt. Men havre og bygg var hovedbestanddelene i kostholdet — enten som flatbrød, eller fint ertebrød, — men helst som graut.»

Kaspara Mørk «Andre tider», livet i Enebakk rundt 1900.

«Der innsjøen skar seg inn i landskapet og fanget opp storbekken, lå husmanns-plassen Kroken. Den hørte Øyrom til, og Karel og Lina var tredje generasjon her. Den sto i husmannskontrakten med ett kufør og noen sauer. Lina fant fort ut at et par griseslakt til jul gjorde tilværelsen romsligere. Kua ble godt stelt, og når Lina gikk den lange veien til butikken, hadde hun alltid et smørspann med.»

«Jeg har en plan»

Olsenbandens meritter i Sørum

Tekst og foto: Randi Fjørstad

Hvem husker ikke replikken «jeg har en plan»; gjennomgangsreplikken til Egon Olsen i hver eneste Olsenbandefilm som ble spilt inn i perioden 1969 – 1999. Hele 13 filmer ble det, med de kjente og kjære skuespillerne Arve Opsahl, Carsten Byhring, Sverre Holm, Aud Schønemann, Harald Heide Steen jr. og Ole Jørgen Nilsen i hovedrollene.

Men hva har Olsenbanden med Sørum å gjøre? Ikke veldig mye, men kanskje mer enn de fleste vet. En av de populære Olsenbandefilmene har scener som er spilt inn i Sørum. Film nummer tre fra 1972, «Olsenbanden tar gull» ble spilt inn på Yssi gård i Sørum. I tillegg står bilen som banden brukte i den aller første filmen, «Operasjon Egon» fra 1969, utstilt på EAC Bilhistorisk Museum i Sørum.

Det er snart 60 år siden den første Olsenbandefilmen ble laget. Filmene ble utrolig populære i hele landet.

Ikke minst fordi hovedpersonen Egon Olsen alltid hadde en plan. Den gikk stort sett ut på å bli rik, helst fort, intet vågestykke var for stort. Med seg hadde Egon noen gode venner, med litt mere frynsede nerver enn ham selv. Åpningsscenen i filmene var som regel slik: Egon kommer ut døra fra Botsfengslet. Soningen fra siste mislykkede sak er over. Utenfor venter de trofaste vennene. Egon møter dem med nytt lys i blikket; han har en ny plan klar! Og slutten var lik i hver film. Planen mislyktes, Egon ble fengslet og plassert i Botsfengslet. Vennene slapp stort sett unna, litt mere frynset i nervene for hver gang. Optimisten Egon derimot sturet i 5 minutter, så var han ferdig med det.

Enkel og grei oppskrift, med litt spenning og mye moro mellom den første og siste planen. En sommer på 1970-tallet i Kristiansand så jeg «Olsenbanden og dynamitt-Harry går amok» fra 1973. Husker spesielt godt en scene fra filmen hvor Egon lister seg inn i et sikkerhetshvelv. Plutselig høres et «poff» – døra til hvelvet slår igjen bak ham. Deretter høres et lite «knepp» – døra blir låst! Det ble dødsstille – lenge.

Men så hørtes en spinkel jentestemme i kinosalen, som med stor innlevelse og ekte fortvilelse utbrøt: «Åh nei, åh nei, nå kommer 'n seg jo ikke ut!!». Hun hadde virkelig levd seg inn i filmen, og sørget for at Egon knapt noen gang før hadde fått så spontan applaus.

Innspillingssteder i Sørum

Deler av filmen «Olsenbanden tar gull» ble altså spilt inn i Sørum. Det skjedde som nevnt på gården Yssi (gnr. 69 bnr 2, Haldenveien 731), den gang eid av Jens Wilberg. Låven på gården ble brukt i scenene som handler om at Egon og resten av gjengen stjeler en rød Ford Transit varebil for å kjøre til Sørlandet. Varebilen går, nær sagt selvfølgelig i stykker. De må selge den til en skraphandler som driver et bilopphuggeri. Han svindler dem selvfølgelig. Etter en lang og innviklet historie og jakt på gullbarrer, er de omsider på vei til flyplassen for å stikke av til Mallorca. Da kjører de like selvfølgelig tom for bensin, skraphandleren dukker opp på nytt, tauer dem tilbake til verkstedet. Egon blir arrestert. Oppskriften følges til punkt og prikke.

Dramatikk under opptakene

Skuespilleren Arve Opsahl spilte Egon Olsen i alle filmene. En gang deltok han i TV-programmet «Her er ditt liv» med Harald Tusberg som programleder. Der fortalte Opsahl en dramatisk historie fra opptakene i Sørums. Historien fikk et oppslag i Romerikes Blad. Under overskriften «Dramatisk for Olsenbanden i Sørums» står følgende historie, fortalt av Arve Opsahl:

«Regissøren Knut Bohwin satte spesielt pris på «Olsenbanden tar gull» fra 1972. Men deler av opptakene fra en gård på Frogner i Sørums kunne han gjerne vært foruten. I filmen er disse scenene lagt til et sted på Sørlandet, hvor banden har forvillet seg inn på et destruksjonsanlegg av biler. En flere tonn tung betongkloss ble heist opp for så å bli sluppet over bilene, som ble flate som pannekaker. Jeg (Arve) hadde litt nerver under opptakene. I en av scenene skulle Olsenbanden stå under denne blokka, ta et skritt fram, før hele greia dundret ned i bakken rett bak dem. Bonden på gården hadde ei skikkelig gneldrebikkje som jeg begynte å bli temmelig lei. «Kan ikke noen snart ta å kverke den bikkja», sa jeg litt irritert, men også spøkefullt. Og det gjorde bonden. Han skjøt den. Forferdelige greier».

Det var harehunden Bussi på Yssi gård som måtte bøte med livet, forteller Astrid Wilberg, som var datter på gården og bare 6 år den gangen.

Også et annet hus i Sørums er med på disse opptakene. Det er «Grinda», kalt «Grindastua» på folkemunne. Huset er borte i dag, men det lå i sin tid ved veiskille mellom Haldenveien og Vilbergveien, ved Vesterskaun skole der undergangen er i dag. Det vesle, hvite enetasjeshuset ble senere brent ved en brannøvelse. Da var det Sørums kommune som eide det.

Olsenbandens bil

«Olsenbandebilen» står utstilt hos EAC Bilhistorisk Museum i Asakveien 11 i Sørums. Det er en Kaiser DeLux fra 1953, med registreringsnummer A-80071. Bilen eies av stiftelsen EAC (Eight Amcar Club). Den er sort og er utstyrt med gul «fartsstripe» som var populært på den tiden, altså påført før bilen ble «filmstjerne». Bilen har takgrind, og godt plassert der står det en barnevogn av merket «Grep». Det er vogna til «Basse», sønnen til Kjell

(Carsten Byhring) og Valborg (Aud Schønemann). I baksetet står den karakteristiske og lett gjenkjennelige brune skinnveska til Kjell. Ikke original, men nøyaktig maken til den Kjell brukte i filmen. Veska er gitt til museet av Lise Sæther, som kjøpte den på et marked en gang. Bilen har fått en fin og godt synlig plassering i museet. Bak bilen er de karakteristiske silhuetene til hovedrolleinnehaverne malt på museumsveggen. Absolutt verdt et besøk for alle som har hatt glede av Olsenbandefilmene, eller er interessert i fine gamle biler.

Nye tider

Mellom 2001-2009 ble det spilt inn flere barnefilmer om «Olsenbanden jr.» I to av disse, «På sirkus» og «Sølvgruven hemmelighet», spilte den 15 år gamle Ole Martin Wølner fra Sørumsand rollen som Benny, med stor suksess.

Tjuetre år etter forrige Olsenbandefilm (1999) ble det i 2022 spilt inn en Olsenbandefilm med nye skuespillere. De gamle er borte for lengst. Rollene som Egon, Benny, Kjell og Valborg i «Olsenbandens siste skrik» var overtatt av hhv. Anders Baasmo, John Carew, Elias Holmen Sørensen og Charlotte Frogner.

Den siste filmen har ingen tilknytning til Sørums, men som litt ekstra krydder kan jeg jo ta med at «Kaiser'n» fra den aller første Olsenbandefilm har blitt brukt ved to anledninger de senere årene. Første gang i 2018. Da ble den kjørt fra EAC i Asakveien og inn til Oslo i forbindelse med årets filmfestival; med veska til Kjell i baksetet og barnevogna på taket.

Da «Olsenbandens siste skrik» hadde premiere på Colosseum kino 2. september i 2022 kjørte «Kaiser'n» opp foran inngangen til Colosseum. Den ble eskortert av en svart og hvit politibil lik den som i filmene kjører Egon til Botsfengslet. I Kaiser'n satt alle skuespillerne.

Kilder:
Wikipedia
Sørums bygdebok Bind 4
Kåre Böhler
Asbjørn Rolseth
Astrid Wilberg

Alle bildene er tatt på EAC Bilhistorisk Senter i Asakveien 111, Sørums

På side 690 i Sørums Bygdebok bind 4 står det et bilde av gården YSSI, med låven som i filmen er billopphoggeri.

Veststun Kvevli i 1903. Fra venstre: Ole, Kristen, Astrid og Gina Graverholt og to tjenestejenter. I bakgrunnen arbeidsskarene. Her har folk stilt seg opp mellom bygdevegen (som gikk tett inntil husa) og jernbanelinja til «Tertittene». Det var dobbeltspor på Kvevli stasjon, for togene krysset der.

Protest mot «mandfolkavstemmingen» i 1905

Da kvinner tok ansvar og viste nasjonalt sinnelag

Av Elin Mørk og Anne-Marie Lund

I Sørums-Speilet nr. 2, 2025 fortalte Randi Fjørstad om en underskriftskampanje i 1905. Her ga kvinner sin støtte til unionsoppløsningen. Ettersom bare menn over 25 år hadde stemmerett den gangen, var denne uoffisielle kampanjen en del av arbeidet for alminnelig stemmerett for kvinner, arrangert av Landskvindestemmerettsforeningen. Målet var todelt: Å vise norske kvinners nasjonale sinnelag og ansvarsfølelse samt å protestere mot «mandfolkavstemmingen», som det ble kalt blant forkjemperne for kvinners stemmerett.

Kvinner gikk sammen og fikk til det utrolige

Underskriftskampanjen satte virkelig i gang kampen for at kvinner skulle få stemmerett på lik linje med menn. Den store deltakelsen motbeviste at det bare var kvinner med høy utdanning og høy sosial status som var interessert i samfunnsspørsmål. Dessuten viste den at kvinner kunne samarbeide om viktige saker. At det var mulig å organisere en landsomfattende aksjon i løpet av noen uker sommeren 1905, er imponerende. Kommunikasjon tok både tid og krefter den gangen.

Bevis på at det virkelig skjedde, finnes på Nordli

Historielaget har håndskrevne lister fra Mørk, Kvevli, Killingmo, Finstad, Urskog og Bjørkelangen. Disse stedene er stasjoner på Urskog-Hølandsbanen, så listene ble nok sendt med toget. Noen hentet dem antakelig på stasjonen, gikk fra gård til gård, fikk underskrifter og leverte

dem på stasjonen etterpå, så de kunne sendes videre. Nederst på en av listene står det: Indleveres paa Driftsbestyrerens kontor, Bjørkelangen senest Søndag efter den 13 de August 1905.

Vi har også lister fra Blaker, Fjuk og Sørumsanden, men her står det ikke noe om hvor de skulle leveres og sendes videre fra.

Stor enighet i samfunnet om saken det gjaldt

Det var sikkert ikke alle som skrev seg på selv om de fikk tilbudet. Mange hadde menn i familien som syntes at kvinner skulle holde seg langt unna politikk. Fremdeles var det også en del kvinner som mente det.

Men dette var en sak som det var stor enighet om i det norske samfunnet, det viste den offisielle folkeavstemmingen (blant menn). Et overveldende flertall ønsket løsrivelse fra Sverige. Det var ikke «farlig» å mene at Norge burde bli selvstendig.

Likevel tror vi det krevde både mot og samfunnsinteresse for å skrive under. Det som var kontroversielt, var at kvinner ble oppfordret til å si sin mening.

Kvinner fra alle samfunnslag skrev seg på listene

Et vanlig argument mot stemmerett for kvinner var: «Kvinner er ikke interessert i politikk. Det er bare noen få kvinner fra overklassen som vil holde på med slikt.»

På landsbasis viste det seg at kvinner fra alle lag av samfunnet skrev under på dette oppropet. I utvalget vårt er det flest bondekoner, det var mange av dem i bygda vår. Så er det lettere å finne dem igjen i bygdebøkene fordi de var knyttet til en gård. Tjenestefolk flyttet oftere. Men her er også navnene til noen få husmannskoner og tjenestejenter som vi har funnet igjen i folketellingene fra 1900 og 1910.

Den gangen kunne ikke alle skrive, ikke navnet sitt en gang. Skrivning ble

ikke et obligatorisk fag i skolen før folkeskoleloven kom i 1889. I noen bygder skulle læreren ha ekstra betalt fra de foresatte hvis barnet skulle få undervisning i skriving og regning. Det sier seg selv at mange ikke hadde råd til det. På noen av arkene er en del navn skrevet med samme håndskrift, så noen har nok skrevet under for flere. Vi må gå ut fra at disse har samtykket til at navnet deres ble satt på listen.

Hvem var kvinnene som skrev seg på listene vi har?

Vi lovte å fortelle litt om noen av kvinnene som skrev seg på. 1905 er lenge siden, så det var vanskelig å finne ut så mye. Utvalget er tilfeldig og ufullstendig, basert på hvilke navn noen av oss i redaksjonen umiddelbart kjente igjen. Det er ikke mange, men likevel håper vi disse sparsomme opplysningene gir et glimt inn tida da disse kvinnene levde. Vi synes også det er interessant å se hva som fortelles om noen av dem. Minnene om dem lever fremdeles, selv om de var beskjedne mennesker som levde tilbaketrukne liv, som kvinner flest den gangen.

Underskrifter fra Blaker

Bolette Svarstad

Hun var født på lille Huseby i 1870, og ble «gaardmandskone» på Vestre Svarstad. Slik ble stilling og stand oppgitt i folketellingen fra 1900. I 1905 hadde hun en sønn, Olaf, ett år gammel. Han ble organist i Blaker kirke i mange år. Senere fikk hun også datteren Helene (senere Jødahl). Det ble sagt at det var stas å komme til Svarstad på potetplukking, for Bolette hadde alltid så god mat!

Konstanse Skullerud

Hun var tante til Odd Skullerud, som sikkert er kjent for mange av våre lesere. (Han var aktivt medlem av historielaget i mange år og skrev mange artikler for Sørumspeilet.) I folketellingen fra 1900 var stilling/stand oppgitt slik: «Ugift datter. Husgjerning» på Nordal i Blaker. Konstanse, som var født i 1878, giftet seg aldri og bodde senere i livet i «Dehli-villaen» på venstre side av veien mellom Blaker kirke og Samvirkelaget.

Da tyskerne stengte Haugtun skole under krigen, samlet hun en gang i uka jenter som egentlig skulle gått på skolen. Hun lærte dem brodering, og hun var svært nøye. Derfor ble også

Mork Vestre slik det var tidlig på 1900-tallet.

resultatene så bra at flere av jentene tok vare på det de hadde lagd hos henne hele livet.

Hanna Skaugen

Hun var født i 1871 i Nes. Hun ble gift med Emil Skaugen fra Blaker. I 1905 hadde hun en sønn, Johan. Siviltstand og yrke er oppgitt slik i folketellingen fra 1900: «Jordbrugsarbeider- og forpakterkone. Husstel».

Det mange husker om henne, er at hun var ei flink kokke og god å ha når det skulle være selskap. Hun var også med på slaktestell og annet når det trengtes ekstra hjelp på kjøkken og i bryggerhus. Hun var ekspert på alt som hadde med matstell å gjøre.

Anne Skaugen

Hun var i sin tid med på å stifte Blaker Arbeiderkvinnelag sammen med Helene Torgersen (Elin Mørks mormor). Hun bodde på småbruket Skaugen, og likte godt å komme ned i bygda for å «se på trafikken». Dagmar Olsen bodde «midt i trafikken» på veien ned til stasjonen og butikkene. Hun pleide å samle opp stoppe- og lappearbeid som Anne holdt på med når hun var på besøk. Det ble sagt at ingen kunne stoppe strømper så pent som hun gjorde! Dagmars datter, Reidun, pleide å si at når hun ble stor, skulle hun bli like flink som Anne, det var hennes framtidsdrøm!

Anna og Berthe Grorud

Søstre til Elin Mørks morfar, Torvald Torgersen, som var smeden på Blaker. Det ble sagt at Grorudjentene var særlig flinke med håndarbeid.

Ingeborg Vårum

Kom til Blaker fra Øystre Slidre sammen med mannen sin, som var lærer. Hun var jordmor og tok imot de

fleste av dem som ble født i Blaker før ca. 1940. Hun satte også koppevaksiner. Vaksinen var obligatorisk for alle den gangen, og det var jordmoras jobb å sørge for at alle fikk den. Hun var dessuten mor til postbudet, Alv Vårum, som tok del i mange aktiviteter i bygda.

Agnes Haugli

Født i Nes i 1876, gift med Ludvig Haugli. I folketellingen fra 1900 står dette om stand/ stilling: «gift Jordbrugsarbeiderkone, Syerske». I 1905 hadde hun tre barn.

Minda Myrmellem

I 1905 var hun 18 år, og altså en av de unge jentene som skrev seg på lista. I folketellingen fra 1910 er stand/stilling: «ugift stedatter, Husgjerning og Fjøsstel». Da bodde hun hos sin stefar, Paul Jacobsen Myrmellem som var enkemann, og flere yngre stesøsken.

Underskrifter fra Mork

Anna Holen

Navnet hennes finner vi igjen i folketellingene både i 1900 og 1910. Bosted er Mork vestre, og stilling/ stand er ugift tjener, budeie. I 1905 var hun blitt 22 år, men vi ser at allerede som 17-åring var hun i arbeid i fjøset på Vest-Mork.

Nathalie Mørk

Kom fra Kristiania, som hovedstaden het da, sammen med søsteren Otilie Pedersen. De var ekspeditriser på Kjevli stasjon der de også startet landhandel i huset ved siden av. Nathalie var altså bydame og yrkeskvinne og ble bondekone da hun giftet seg med Hjalmar Mørk på Mork vestre. Var det kårfolk på en gård, var det selvsagt at ungkona stelte svigerforeldrene når de ble gamle og syke, så

det var ikke bare mat og klær til alle hun hadde ansvar for. Nathalie var kjent for å ta seg godt av alle, både familie og arbeidsfolk.

I 1905 var hun 37 år og hadde fått datteren Ingrid. Senere ble hun mor til to gutter, Ole og Syver. Ole ble Elin Mørks far. Syver ble far til Halvor Mørk.

Hans sønn og svigerdatter, Thorleif og Anette, driver «Hjorteparken» på Vest-Mork.

Bolette Jahr, Mørk

I folketellingen fra 1900 står det at hun var «forpagterkone» på Mork østre, og kom fra Hogstad i Aurskog. Hun var gift med Gunerius Jahr, som forpaktet gården og samtidig var ekspeditør på Mork stasjon. Sannsynligvis var det han som sendte underskriftslistene videre med Tertitten i 1905.

Gunvor Jahr var datter på gården. Hun var nest yngst av sju søsken, og var bare 19 år i 1905.

(Alle voksne kvinner kunne skrive seg på lista. Voksen den gangen betydde sannsynligvis konfirmert. Ellers var stemmerettsalderen 25 år.)

Anna Jahr var Gunvors eldre søster. Hun var født i 1882, så hun hadde heller ikke nådd den offentlige stemmerettsalderen.

Søstrene fortsatte å bo på Mork østre, som de drev sammen med sin bror Jon.

Anne Helaas

Hun var født i 1839, og bodde i Helaas ved Mork. I folketellingen fra 1900 står det at hun var «selveiende gaardmandsenke».

Margit Hansen Stubberud

Stubberud var en husmannsplass under Vest-Mork. I folketellingen fra 1900 står ei med dette navnet med bosted Stubberud, stand og stilling: «gift husmandskone» født i 1843.

Dina Linnerud

Vi finner navnet i folketellingen fra 1900. Hun er født i 1852, stand/ stilling er «gift Tømmermands hustru».

Olava Larsen Teien

Født i 1865, bosted Teigen, stand/ stilling «ugift, Fjøsstel og Husstel».

Anne O. Teien

Født 1840, bosted Teigen, stand/ stilling «ugift, Husstel og Haandgjerning».

Hovedbygningen på Arstun Kvevli i 1904. Emma og Halvor Svarstad står midt i bildet med sønnen Odd mellom seg. De andre er antakelig tjenestefolk.

Underskrifter fra Kvevli

Emma Svarstad

Hun var gift med Halvor Svarstad, som i 1903 hadde kjøpt gården Kvevli store (Arstun).

Senere flyttet de til Engelund, som var fradelt Vestre Svarstad. Folketellingen fra 1910 har en tilleggsopplysning om henne: Hun var «hjemvendt norsk-amerikaner» og hadde vært tjenestepike i Minnesota i åra 1891-95.

Hun hadde fått to barn i 1905, Odd og Marta. Senere fikk hun døtrene Helene og Ellen. Mange husker nok fremdeles Ellen Svarstad, for hun drev blomsterbutikk på Blaker i mange år.

Selma Fagermoen

Kom fra Lokshaug i Aurskog og var gift med Even Fagermoen fra Setskog. De kjøpte jord av K. Graverholt og kom til Kvevli nordre ca. 1895. I 1905 var hun 35 år og hadde fem barn: Ragnhild, Agnes, Josef, Aslak (Anne-Marie Lunds far) og Hedda som ble født i april dette året. Det skulle bli fire barn til.

Even var predikant og skogsarbeider ved siden av gården, så han var mye borte. Selma var vant til å ta avgjørelser på egenhånd. De eldste barnebarna var ofte på besøk, og en av dem fortalte: «Bestemor holdt alltid på med noe, jeg kan ikke huske at hun satt ned. Men hun må ha gjort det av og til, for jeg husker at hun tok meg på fanget og fortalte morsomme regler så vi måtte le begge to!»

Marie Braaten

I bygdeboka står hun oppført som Anne Marie Andersdatter Bråten, men brukte hele livet Marie som fornavn. Petter Martin Larsen het mannen hennes, han var fra Lystad og var lensearbeider ved Bingen. De overtok bruket Bråten etter Maries far, og tok Braaten som slektsnavn. I 1905 var Marie 32 år og hadde fem barn: Karen, Hanna Nikoline, Lars Edvin, Martha Elise og Sigrid Magdalene som ble født dette året.. Marie fikk enda en sønn, Ole Johannes, i 1908. Ektemannen var borte på arbeid «på elva» hele uka, og Marie var alene med alt stell ute og inne. Likevel fant hun tid til å hjelpe andre når det trengtes, og en nabo skal ha sagt: «Je skjønner itte åssen det sku' ha gått hime om det itte var for a Marie Bråtan!»

Maren Ingjer

Kom fra Klova ved Varsjøen og ble bondekone på Ingjer, Kvevli. I 1905 var hun 56 år og hadde født 8 barn. Hun ble 101 år gammel, en uvanlig høy alder den gangen. Etter at hun ble enke, delte hun gården mellom sønnene sine, og datteren Anna ble boende sammen med moren. (Datteren ble på folkemunne kalt «Anna sydame», og mange av jentene i grenda fikk nye kjoler til jul og 17. mai som hun hadde sydd.) Da Maren fylte 100, ble hun intervjuet av «Indre». Dette intervjuet med mer kan leses i Sørums-Speilet nr. 2, 2015.

Kaja Kveli

Kaja Kveli var gift med Borger Olaf Kveli i Arstun Kveli store. Borger omkom i ei arbeidsulykke under ombygning av våningshuset i 1898. I 1903 solgte Kaja gården og flyttet bort til Søndre Kveli, huset der landhandelen var, like ved stasjonen. Denne eiendommen var da blitt fradelte Kveli store. Hun bodde der sammen med datteren Anna, sin svigermor og to nevøer.

Gina Graverholt

Gina Graverholt var bondekone på Veststun Kveli Store. Hun kom fra nabogården Kveli lille. I 1905 var hun 38 år og hadde to barn, Kristen og Astrid. Gina var mormor til Albert Hovind som var aktiv i historielaget og bidro til Sørumspeilet i mange år.

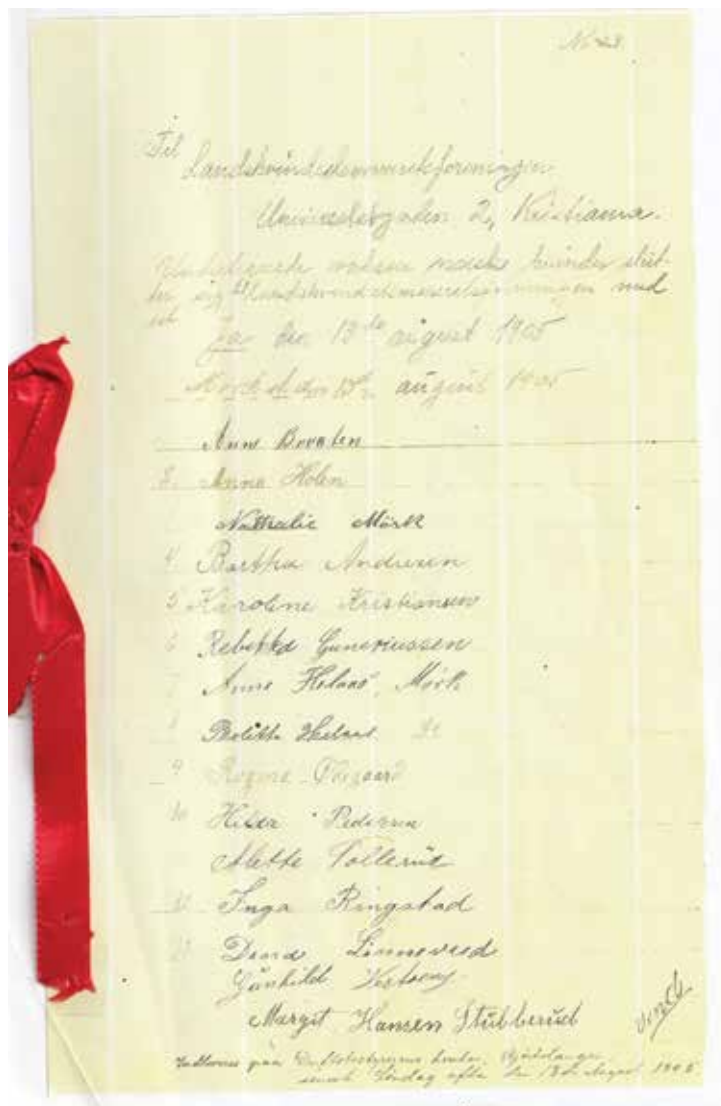
Josefine Kveli

Var «gaardmandskone» på Kveli-gården som på folkemunne blir kalt «Toppen», fordi den ligger på høyden over der stasjonen og landhandelen var. Hun kom fra Orderud. I 1905 var hun 43 år gammel, og hadde født ti barn. Det yngste barnet, Ragnhild Kristine, var da to år.

Dette er hva vi har greid å finne ut om noen av kvinnene som skrev seg på liste for å bidra til at Norge skulle bli selvstendig i 1905. Opplysningene har vi enten fått fortalt, funnet i bygdeboka eller ved å lete i folketellingene fra 1900 og 1910. Som dere ser: Noen vet vi mye om, om noen vet vi bare litt. Uansett gir det et lite glimt av kvinners liv på landet den gangen.

Bildene har vi funnet i Sørums Bygdebok, bind 6. De viser både hus, klesdrakter og annet slik det var 1905.

Listene ligger i historielagets hus på Nordli. Det er bare å komme og se om du finner navnet til noen du vet hvem var. Kanskje du finner en bestemor, oldemor eller tippoldemor?

Besøk av Skedsmo Historielag

Av Elin Mørk

Torsdag 18. juni kom ca. 30 medlemmer fra Skedsmo Historielag på besøk til Gamle Vølneberg skole. Det var en vakker, solfylt kveld hvor vi kunne nyte kaffen ute på tunet. Tunet på Vølneberg er virkelig vakkert på en slik kveld med utsikt over Romerikssletta.

Delegasjonen hadde vært innom klebersteinbruddet på Piggåsen før de kom til oss.

Vi startet inne i skolestua hvor Elin Mørk fortalte historien om både skolens opprinnelse og restaureringen som tidligere og nåværende medlemmer av historielaget i sin tid utførte. Siden både skolestua, tunet og skjulet er viktige i forbindelse med Den kulturelle skolesekken ble også dette nevnt og vist fram. Som mange av oss kjenner til ønsker vi oss mer plass til det vi har lagret i skjulet, men har ingen planer om utvidelse foreløpig. Også Skedsmo Historielag har de samme problemene. Mye står lagret rundt omkring på låver også der.

Gjestene hadde med seg kake til kaffen mens vi sa vi kunne koke kaffe. Det var lettere sagt enn gjort siden hverken leder Per eller jeg er noen kaffekokere. Men vi fikk ros for kaffen, og alle var strålende fornøyde da de etter et par timer dro hjem etter en vellykket kveld. Vi ønsker gjerne andre historielag hjertelig velkomne til Vølneberg gamle skole.

En hyggelig dag på Vølneberg gamle skole.
Foto: Per Stykket

Her ser dere hvor klebersteinsbruddene på Piggåsen (nede til venstre) og Brennåsen (oppe til høyre) finnes i terrenget, sånn omtrent.

Dette er en av de mindre gropene på Brennåsen, øst for høyspentlinja. Flere andre gropene er fortsatt fylt med vann.

Klebersteinsbrudd på Romerike

Av Ingun Orderud

Norge er det land i Europa hvor det er størst forekomst av kleberstein, og mange av bruddene kan dateres tilbake til jernalderen. Særlig i vikingtida var dette en stor industri, og gryter av kleberstein ble brukt som bytemiddel under vikingenes ferder og muligens også som eksportvare. Det finnes klebersteinsbrudd mange steder i Norge, her på Romerike kjenner vi til fem: Det er Piggåsen i gamle Fet, Brennåsen og Kvevliåsen i gamle Sørumsdal, Folvelsetra i Nes og et i Setskog.

Da vil jeg starte med noen fakta om kleberstein og hvorfor den har vært så ettertraktet gjennom tidene. På nettet finner jeg følgende opplysninger: Kleberstein er en myk, varmelagrende naturstein som hovedsaklig består av talk, kloritt og serpentin. Den tåler høy varme, holder på varmen lenge og er lett å forme. Den er så myk at den kan ripes i med neglen, en kniv lager tydelige riper i overflaten. At den er så lett å bearbeide gir den mange bruksområder, bl.a. er det brukt store mengder kleberstein i Nidarosdomen. Kleberstein er fortsatt etterspurt til bruk i ovner og peiser. Det tas i dag ut slik stein to steder i Norge, i Målselv i Indre Troms, og Otta og Sel i Gudbrandsdalen. Steinen fra Målselv går til vedlikehold av Nidarosdomen, mens det i Gudbrandsdalen har vært produksjon av klebersteinsovner fra slutten av 1600-tallet og fram til idag.

Fra gammelt av ble kleberstein kalt grjotstein etter det norrøne navnet grjot som kan bety både stein og gryte, nettopp fordi denne steinen var så velegnet til kokekar. I nyere tid er det brukt betegnelser som såpestein og fettstein, fordi innholdet av talk gjør steinen glatt og såpete å ta på. Andre

navn har vært mjukstein og grøtstein. Under vikingtida var kokekar av kleber så populære at de for en periode nesten utkonkurrerte keramikkproduksjonen i Norge. En sprukken klebersteinsbolle kunne repareres med jernkramper, mens ødelagt keramikk måtte kasseres.

Kjelda ved Piggåsen

Når det gjelder de lokale bruddene vil jeg starte med Piggåsen, som ligger på Roven like sør for grensa til gamle Sørumsdal. Klebersteinsbruddet her kalles Kjelda, og er et av de største i Norge. Her har det vært utvunnet og arbeidet med stein over en periode på flere hundre år, det antas at aktiviteten var på sitt høyeste i vikingtida og at det sannsynligvis befant seg et helt samfunn av håndtverkere her. Inn i selve Piggåsen går det minst sju gruveganger, et par av dem er ganske lange og dype. Grunnen til denne graveaktiviteten er at kleberstein blir porøs i kontakt med luft, inne i fjellet er den mykere og lettere å arbeide med. Nå er disse gruvegangene for det meste rast sammen.

Den lille sletta foran åsen er i stor grad dekket av slagghauger, avfall etter gruvedriften. De dekker et område på

ca. 50 x 200 m, i opptil flere meters høyde. Dette tyder på at det har vært en ganske så omfattende industri her. Ved undersøkelser av slagghaugene er det funnet mer eller mindre bearbeidede gjenstander av kleberstein, samt andre gjenstander som følger med menneskelig aktivitet, slik som knivblader, kull og beinrester.

Litt lenger opp i åsen kommer vi til et dagbrudd, hvor arbeidet har foregått i det ytterste laget av fjellet. Her kan vi fortsatt se konturene av et gryteemne, og merker etter meiselhogg. Åpningen er ca. 45 cm i diameter, selve gryteemnet noe mindre. I øverkant er det hogd vel 20 cm inn i fjellet, og slik har dette merket stått i 1000 år eller mer. Vi må bare prøve å forestille oss hvordan forholdene var den gang og hvordan det må ha vært å arbeide på denne måten.

Piggåsen er et spennende område, og det er hengt opp en del opplysningsplakater med mye mer interessant informasjon enn det jeg har funnet plass til her. Dessverre er ikke området lenger så tilgjengelig som det var tidligere. Fordi det stadig ble dumpet søppel her, ble det til slutt nødvendig å sperre av parkeringsplassen med en kjetting.

Gryteemnet oppe i Piggåsen er lett i få øye på, men viste seg verre å få tatt et brukbart bilde av. Dette bildet er fra opplysningsskiltet som står ved siden av og viser hvordan man ser for seg at arbeidet foregikk her for 1000 år siden eller mer.

Dette er steinen som ble med hjem fra Kvevliåsen. Den måler ca. 6 x 7 cm, med et tydelig spor etter en meisel.

Brennåsen, Lystadmoen

Jeg hadde følge med min ektefelle og turkamerat Arve på denne klebersteinsekspedisjonen, og etter å ha sett oss om ved Kjelda gikk turen videre til Brennåsen. Den ligger like i nærheten, på Lystadmoen, rett over grensa til gamle Sørums. Litt lenger nord og på andre siden av Gamle Rovenvei. Dette området går tilbake til jernalderen og består av større og mindre groper i fjellet, ingen gruveganger. En arkeolog som undersøkte stedet i 1952 fant 29 bruddsteder innenfor et område på 350 m. Den minste gropa var på 1 x 3 m, mens den største sjakten var på 10 x 20 m.

I dag går det en høyspentlinje tvers gjennom dette området. Vi parkerte ved bommen på Splitmyrveien og fulgte turstien sørover, det er bare et kort stykke å gå. Øst for høyspentlinja fant vi flere forholdsvis små groper, noen fylt med vann. Det var også flere slagghauger i området. På vestsida, nærmere veien, ligger en større grop fylt med vann, den ser mest ut som et lite tjern. I dette området gjelder det å trå forsiktig, for det finnes mest sannsynlig flere slike vanddammer her dekket med flytetorv.

Så vil jeg ta med litt om valg av navn. Norgeskart har gitt denne åsen navnet Brenneppåsen, mens Wikipedia omtaler dette bruddet som Brennpåsan. Kan jo lure litt på hvor de har fått disse navnene fra? På 70-tallet var det en skogbrann oppå åsen her, og etter det begynte folk i området å omtale den

som Brennåsen. Etter min mening er dette det korrekte navnet på denne åsen, så derfor bruker jeg det. Tar gjerne imot flere forslag og synspunkter.

På en del av åsen er det fortsatt mulig å se at det har vært en brann, ettersom all skogen her er forholdsvis ung og ganske jevnstor. Men dette er noe man vanligvis ikke tenker over når man er ute på tur. På samme måte er det lett å gå gjennom området uten å legge merke til gropene og slagghaugene, eller tenke over at dette må være rester av menneskelig aktivitet. Det er ingen skilting som forteller noe om historien i dette området.

Bergskjul klebersteinsbrudd, Kvevliåsen

Dagen etter flyttet vi oss videre til Blaker, hvor det også finnes et klebersteinsbrudd fra jernalderen. Bruddet ligger i Langdalen i Kvevliåsen. Det skal være minst 25 groper i området, flere av dem med tydelige hakkespor. Det ble også tatt ut kleber her så seint som på 1870-tallet. Han som sto for denne gruvevirksomheten het Herman Schrimmer, og han sprengte vekk mange av sporene fra tidligere tiders virksomhet. Litt ironisk ettersom han senere fikk jobb som riksantikvar.

Dette bruddet ligger et stykke inn i skogen og er vanskeligere å finne. Vi fulgte en sti som tok av omtrent midt på Lavannstjernveien (bomvei), på østsiden. Selv om vi hadde fått instruksjer på forhånd, slet vi med å

finne fram. Naturen prøver jo også etter beste evne å skjule alle spor etter det vi mennesker foretar oss. Til slutt fant vi to groper inntil en bergknaus med en slagghaug foran, og sa oss fornøyd med det. Opplysningene i forrige avsnitt er tatt fra Wikipedia. Jeg tok med en stein hjem for å se litt nærmere på den. Den har et tydelig merke etter en meisel og lar seg lett ripe i med en kniv, så dette er avgjort kleber. Steinen måler ca. 6 x 7 cm og er grå med rustfargede felt, dette er en vanlig farge for kleberstein. Den kan også være mer eller mindre grønnfarget, men det her jeg ikke sett i området her.

Det har vært skrevet om klebersteinsbrudd i Sørums-Speilet tidligere, sist gang i nr. 3-2005. Der er selve produksjonen på Piggåsen og Brennåsen omtalt mer detaljert enn jeg har gjort her, mens bruddet på Kvevliåsen ikke er nevnt. Og siden produksjonen her har foregått også i nyere tid, er Historielaget interessert i flere opplysninger. Er det noen som vet hvordan denne produksjonen foregikk, og hva kleberen herfra ble brukt til? Alle opplysninger om tidligere tiders aktiviteter i distriktet er av interesse, så vi får tatt vare på historien før mer av den forsvinner for alltid.

Artikkelforfatteren forbereder seg med bilskruing våren 1967.

Klasse A 1.			
1	Bo Johanson/Per-Olef Gilleing	Porsche	5972
2	Magne Lunse/Torje Bjerkell	SAAB	6456
3	Per A. Bakke/Steinar Gundersen	Opel	6536
4	Leif Seglund/John W. Haraldsen	SAAB	6756
5	Trine Jensen/Marit Voss	VW st.v.	6852
Klasse A 2.			
1	Trond Schea/Tor Andersen	Ford	5913
2	Ole Brønmark/Kari Lunse	SAAB	5995
3	Jon Flom/Per Gudon	Opel	6070
4	Arne Ingier/Flim E. Jacobsen	SAAB	6141
5	Arvid Kolgrov/Per Mathiasen	Volvo	6152
6	Ole Hodmunnseth/Ole Marius Strømnes	Renault	6178

Resultater fra Rally Vårlopet 1967.

NORSK
MOTOR
SPORT

Månedens portrett

Stor rallyaktivitet i vinter. Store nasjonale løp hver eneste helg. Og selvom profikkjørerene har dominert — er det nye lovende unggutter som med god kjøring markerer seg som lovende talenter. Men la det være nevnt med en gang. Vinterens store rallykjører heter TROND SCHEA. IMS kommenterer og referer fra alle norske rally foran Vinterrally.

TROND SCHEA

Vinterens norske rallykonge — Trond Schea. Fire førstepriser og en andreplass i alle rally for Vinterrally — der er noe man ikke hadde ventet av en mann som gitt i sine første år.

— vinterens rallykonge

Rallybilde fra 1971

Trond Schea

- berømt racerfører med røtter fra Skeastua i Sørumsund

Av Per Stykket

Interessant besøk på Nordli

Den 11. januar 2026 ankom det en «uskyldig» e-post til BSH fra en dame med navn Elin Warme Ragazzon. Hun opplyste at hun holdt på med slektsgranskning og spurte om å få kjøpt Bygdebok nr. 1. Hennes oldefar Bernt kom nemlig fra Skjea-kroken. Elin ble informert om at hun kunne få denne boka gratis, og den 20. januar ankom hun Nordli for å hente boka. Denne dagen var det dugnad på Nordli, og tilstede var bl.a. Elin Mørk og Randi Fjorstad. Elin Mørk bor nå i Skeastua, og Randi er alltid ute etter gode historier.

Det ble et langt møte på Nordli den dagen.

Jeg kunne ikke – som «Motorsport-idiot» - dy meg for å spørre om hun var i familie med den berømte racerføreren Trond Schea. Trond Schea var på 1960- og 1970-tallet Norges i særklasse mest kjente racerfører. I sin tid var han det som må kalles en rikskjendis.

«Han var min far» svarte Elin, som er født i 1962.

«Jeg har vokst opp med å tilbringe tid i ett eller annet depot stort sett annenhver helg hele oppveksten, og har opplevd driven og intensiteten som er der. Stort trøkk!» fortalte Elin.

Jøss, tenkte jeg – for et lykketreff å få møte deg! Dette var virkelig interessant.

Jeg har jo selv konkurrert mot Trond Schea! I «Vårlopet 1967» kjørte jeg mitt aller første rally på sommerføre. Som det framgår av vedlagte resultatliste vant selvfølgelig Trond Schea.

Jeg havnet på 8. plass i min klasse, etter å ha tapt en del minutter på en «skogtur» med Amazonen på en fartsetappe på Helgelandsmoen utenfor Hønefoss.

Røtter i Sørumsund

Tronds bestefar Bernt (1876 – 1936) vokste som sagt opp i Skeastua i Sørumsund.

Han flyttet som voksen til Kristiania; stiftet familie og fikk etter hvert i alt 8 barn.

Ett av Bernts barn var Gunnar Olaus Schea (1902 – 1985) som ble Tronds far.

Gunnar hadde i sin ungdom litt forskjellige yrker, men kom etter hvert over i varetransport. Han ble lastebileier etter krigen, og bodde på Oppsal en del år før han til slutt bodde på Lilleaker.

«Dere er fra Sørumsund alle sammen», fortalte han til Elins eldste søster Ragnhild ved en anledning.

Født inn i en bilinteressert familie

Trond ble født 13. november i 1930. Som 18-åring dro han til sjøs, slik som mange gutter den gangen. Han var maskinist hos Wilh. Wilhelmsen, men etter en tid var den aktive karen tilbake på landjorda.

Nå ble han lastebilsjåfør, og på fritiden dreide det seg om sport. Han spilte fotball og bandy for Sagene IF, og drev også med skihopp og vektløfting.

Tronds talent for racerkjøring ble oppdaget rundt 1961 av rallykjøreren Aage Bræin. De var arbeidskollegaer hos Ford-forhandleren Holtans Bilforretning AS på Ensjø.

(Aage Bræin ble i 1964 ble kjent over

Trond Schea med en av sine mange pokaler.

hele landet da han sammen med John W. Haraldsen den

20. november kjørte Oslo–Kristiansund i en Volvo Amazon med serum til Karen Gjøn som hadde blitt forgiftet av et bitt av mink. Bræin/Haraldsen kjørte de 603 km på 7 timer på holkeføre og i uvær. Politiet sørget for «klar bane» på hele strekningen. Store oppslag i avisene.)

Det var ikke så mye blest rundt Trond de første årene. Han kjørte til å begynne med en Ford Anglia («Bær-peller» - med skråstilt bakrute), og en utrangert Ford Zephyr drosjebil.

Karrieren skyter fart

Men så begynte resultatene å komme! I 1964 fikk Trond kontrakt med Ford Motorsport som dette året lanserte sin vinnerbil Lotus Cortina – bygget hos Lotus.

Denne bilen var utstyrt med en «fullblods» racing-motor produsert av Cosworth (etablert 1958) i England. Cosworth eksisterer fortsatt. Etter 75 år på markedet er de verdens ledende produsent av racing-motorer.

I 1965 møtte 15 000 tilskuere opp på Harestuvannet for å se ham imponere med den nye Lotusen – «Norges raskeste bil» som det het.

Med sin Cortina-Lotus, som senere ble etterfulgt av en Ford Escort Twin Cam, kom Trond i 60- og 70- årene til å «herje» med sine norske konkurrenter.

Varierte kommersielle oppdrag

Trond dukket snart opp i all verdens reklamefremstøt. Han anbefalte Castrol-olje på den ene avissiden, og proklamerte at nå drakk han kaffe mot «gruff» på den neste.

Han kjørte politibil i «Olsenbanden og Dynamitt-Harry» i 1970, kjørte bil i

Fra 70-årsfeiringen i år 2000.

«Norske byggeklosser» i 1972 og i «Supermann 2» i 1980, som ble spilt inn på Finse.

Han kjørte også bil ned bob-banen i Cortina d' Ampezzo.

Høyst aktiv på foredragsfronten var han også. Han reiste land og strand rundt og pratet om trafikksikkerhet, bil og bilsport.

Satte familien foran da utlandet lokket

Trond ble aldri noen stor internasjonal stjerne. Dette hang nok sammen med at han startet sin bilsportkarriere så sent. Men han hadde også fått en stor familie hjemme da Ford i England tilbød ham å kjøre for dem. Barna Ragnhild, Lisbeth, Trond Eirik og Elin betydde mye for ham, så Trond takket nei.

«Jeg har aldri angret på den beslutningen. Skulle jeg angre på noe, måtte det være at jeg brukte så mye tid på bilsport som jeg gjorde», var senere hans kommentar.

Trond sluttet som heltidskjører i 1971. Rallyforbudet som ble innført året etter og varte helt til 1987, tok fra ham lysten. I 1974 stoppet Ford Norge racing-støtte pga. oljekrisen.

Da han la helt opp i 1974, hadde han i alt 214 seiere i løp, og hans premiesamling rommet i overkant av 700 premier.

Litt av en karriere å se tilbake på!

Trond og Holm Jacob Matheson i år 2000.

Dyktig veteran med konkurransegleden i behold

På 1990-tallet var han ofte å finne i den såkalte veteranklassen. Vinnerinstinkt var det ingenting å si på. I 1997 vant han, som 67-åring, veteranklassen i Østfoldrally. Løpets totalvinner ble en kar ved navn Petter Solberg!

I 2005 fylte Trond 75 år, og 15. oktober avsluttet han sin utrolige karriere ved å kjøre et løp på Bjerkebanen. Dessuten kjørte han under Rally Hedmarken samme år en Escort «Twin Cam» 1600, den samme bilen som han kjørte i 1969-sesongen.

I tillegg til bilsport, deltok Trond også en del i lokalpolitikken for Fremskrittspartiet i Drammen; dit han flyttet i 1985.

Trond døde 13. august 2014 og er gravlagt på Ullern kirkegård, der hans far også har sin grav.

Det er ingen nordmann som er i nærheten av hans prestasjoner innen bilsporten. Det er vel få idretter som kan oppvise maken.

Kilder:

Wikipedia

Tidsskriftet Motorsport

Samtaler og korrespondanse med Elin Warne Ragazzon

Samtaler, korrespondanse og bilder fra Holm Jacob («Mathis») Matheson

Castrol-annonse fra 1969.

Heder og ære til telefondamene i Lørenfallet i 1953

Av Randi Fjørstad

Dette avsklippet fikk historielaget av Elin Mørk. Artikkelen er fra Akershus Folkeblad i 1953. Anledningen er at søstrene Margit og Klara Egner sluttet etter 48 år som «stasjonsansvarlige» for telefonsentralen i Lørenfallet.

1905 – 1972

Telefonsentralen ble installert i Lørenfallet i 1905. På den tiden bodde det ganske få mennesker i selve Fallet. Folketellingen fra 1900 viser at Fallet besto av 7 bolighus som til sammen huset 48 personer. De neste 30 årene økte folketallet i Fallet med 32 fastboende, slik at befolkningen i 1930 var 180 personer. I disse tallene er ikke gårdene rundt regnet med. Det oppgis ikke hvor mange abonnementer sentralen hadde ved oppstarten.

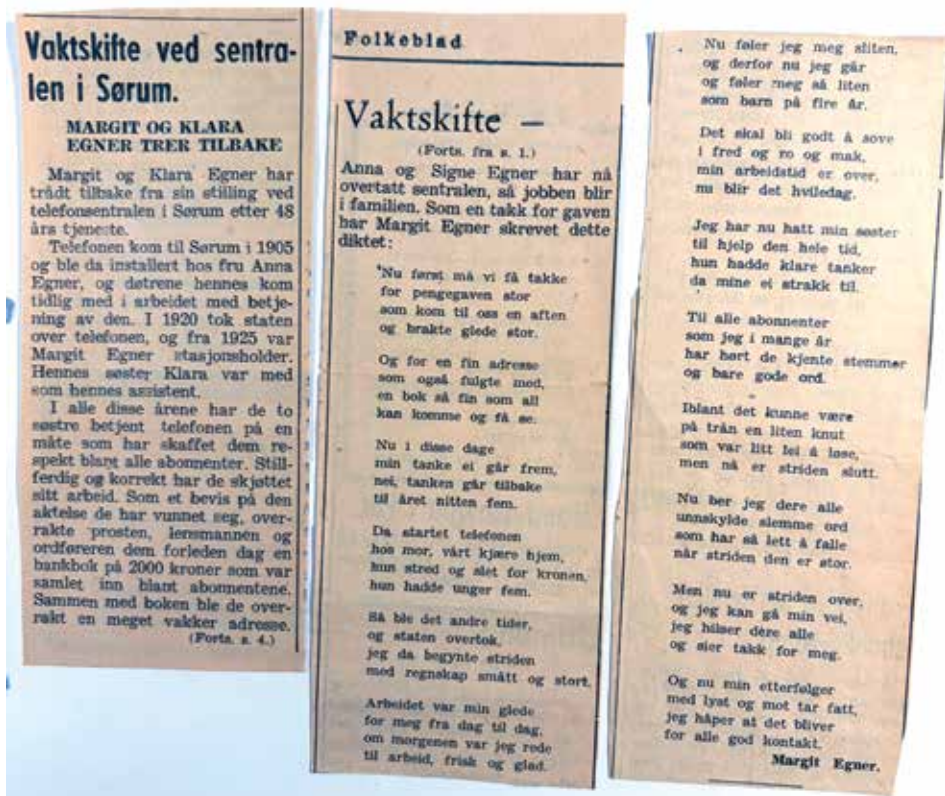
Telefonsentralen ble installert i smia etter Jakob Egner. Smia lå ved Haldenveien, der Esso-stasjonen i Fallet lå i mange år. Etter Esso-stasjonen har det kommet opp noen lavblokker. Smia ble først drevet av Jakob Egner. Etter hans død drev enken Anna Egner smia videre. I tillegg ble hun som ung enke med fem barn i 1905, den første «stasjonsholderen» i Sørums, godt hjulpet av døtrene Margit og Klara Egner.

Telefonsentralene var ofte private i starten. I Lørenfallet var det f.eks. det nystiftede selskapet Sørums og Frogner telefonselskap som etablerte seg. Staten drev imidlertid aktivt med oppkjøp og utbygging av telefonnettet fra tidlig på 1900-tallet, og i 1920 kom turen til Lørenfallet. Da overtok Telegrafverket sentralen, som fortsatt holdt til i smia. Anna Egner fortsatte arbeidet, nå som statlig ansatt. Døtrene, spesielt Margit, hjalp henne med regnskapet. I 1925 ga mor Anna stafettpinne videre til Margit, som ble ny stasjonsholder, med søsteren Klara som assistent.

I 1940 kjøpte familien huset Østlund i Haldenveien i Fallet og flyttet dit. Sentralen fulgte med, og der ble den drevet helt frem til automatiseringen i 1972. Da var det slutt. De siste 20 årene var det Margits datter Anna (oppkalt etter sin mormor, den første stasjonsansvarlige) som var stasjonsansvarlig, med søsteren Signe som god medhjelper. Ansvar for telefonsentralen i Lørenfallet ble altså ivaretatt av 3 generasjoner Egner, fra begynnelsen i 1905 og helt til nedleggelsen i 1972.

Flere abonnenter – flere ansatte

Fra starten av var det bare Anna Egner og døtrene som arbeidet i sentralen. Da var det ikke så mange abonnenter. Jeg har ikke som nevnt funnet noen tall fra 1905, men i 1924 var det 89 abonnenter. I 1952 er tallet steget til 145 og ved nedleggelsen i 1972 oppgis abonnentstallet til ca. 230. På slutten

måtte flere abonnenter dele linje. Sentralen hadde ikke nok nummer til alle, så det kunne være opptil 4 abonnenter på samme linje. Dette ble kalt B-nummer.

Telefonnumrene den gang var to-sifferet. Nummeret til Jakob Egners smie var f.eks. 95. Etter Anna Egner overtok sønnen Jakob smia.

I 1965 ble sentralen utvidet med to nye ekspedisjonsbord. Ekspedisjonsbordene ble betjent av to personer om formiddagen og en person om ettermiddagen og kvelden. Fra 1967 endret man også åpningstiden. Den ble utvidet til kl. 8-21 alle dager. Tidligere hadde søndagene vært betjent mellom kl. 8-10. Deretter åpent mellom kl. 16-19.

Utvidelsene krevde flere ansatte. Ved sentralens opphør 4. september 1972 hadde den følgende 5 fast ansatte og en vikar:

Anna Egner, stasjonsholder (barnebarn av Anna Egner som startet i 1905)

Asta Böhler (fra 1961)

Astrid Løken

Solveig Høverstad

Hedvig Jensen, ansatt i mange år

Marie Gulbrandsen, vikar for Hedvig Jensen på sluttidspunktet

Heder og ære

Da Margit og Klara sluttet i 1953, etter 48 års arbeid, ble det skrevet vakkert om dem i Akershus Folkeblad. Under overskriften «Vaktskifte ved sentralen i Sørums - Margit og Klara Egner trer tilbake» sto det: «I alle disse år har de to søstre betjent telefonen på en måte som har skaffet dem respekt blant alle abonnenter. Stillferdig og korrekt har de skjattet sitt arbeid. Som et bevis på den aktelse de har vunnet seg, overrakte prostens, lensmannens og ordførers dem forleden dag en bankbok på 2000 kroner som var samlet inn blant abonnentene.»

Videre skriver avisen at Margit Egner som takk for gavene satte seg ned og skrev et dikt med 14 vers, som gjengis i avisen i sin helhet.

Kilder:

Akershus Folkeblad

Sørums Bygdebok Bind 1

Boken «Før i tida» av Asbj. Langeland

(i den står det mere om telefonens tidligste år både i Frogner, Sørums og Blaker)

Wikipedia

Akershus Folkeblad Lillestrøm ble stiftet i 1951, opphørte i 1963.

Rusletur og omvisning i kirkene på Frogner

Tekst og foto: Ingun Orderud

Historielaget arrangerte årets andre rusletur onsdag 10. juni, og dagens mål var Frogner kirke. Denne gangen var vi ca. tolv frammøtte, og det varslede regnværet så vi heldigvis ikke noe til.

Første stopp var Frogner gamle kirke, hvor vi ble tatt imot av biskop emeritus Tor B. Jørgensen. Det var for øvrig også han som holdt olsokgudstjeneste her i fjor, og han har også vikariert her ved noen anledninger i sommer. Denne gang var det selve kirkebygningene som var tema, og han reflekterte over hvilket umenneskelig slit det må ha vært med alle steinkirkene som ble bygd i Norge mellom 1150 og 1250. Både domkirker og fylkeskirker, men også private gudshus. Frogner gamle kirke hører til sistnevnte kategori, og ble oppført rundt 1180 av en bonde som antagelig het Erling Loftssønn. Mye har skjedd siden den gang, bl.a. ble den som alle andre kirker i landet bygd om etter reformasjonen.

Sankthansaften i 1918 slo lynet ned i tårnet, og en ulmebrann slo ut i full fyr etter noen timer. Kirka sto ikke til å redde, men innsats fra lokalbefolkningen hindret at flammene spredte seg videre. Frogner kirke var da alt blitt for liten for befolkningen i området, så det var ønske om en større. Etter noen runder med debatt ble det kjøpt til mer jord og bygd en ny kirke like ved den gamle. Den nye kirka sto ferdig i 1925, og hadde stort jubileum i fjor. Kirkene på Frogner er omtalt i Sørumspeilet nr. 3 og 4-2025. Hvis dere ser nøye på værhanen i tårnet står det der 1924. Den ble bestilt da de trodde at kirken ville bli ferdig alt da. Altertavlen kom for øvrig ikke på plass før i 1926. En budsjettsprikk er ikke et nytt fenomen, så den nye kirka ble en del dyrere enn beregnet. Kommunestyret vedtok å dekke underskuddet, noe som ikke skjedde uten protester. Det var trange tider i landet og mange mente dette gikk på bekostning av de fattige i sognet. En ekstra gave måtte til før altertavla kom på plass, malt av den kjente maler August Eiebakke.

Det ble også vedtatt å bygge opp igjen gamlekirka på samme sted den sto, og her kan man virkelig si at ting tar tid. Restaureringen av gamlekirka ble ferdigstilt i 1977, 59 år etter brannen. Nyinnvielsen fant sted 21. juni 1981, samtidig som kirkestedets 800-årsjubileum ble

markert. Den restaurerte kirka har ikke tårn, men det hadde heller ikke den opprinnelige fra 1180. Da folketallet økte i sognet ble kirka utstyrt med et galleri, noe som må ha vært trangt i en så liten kirke. Heller ikke dette er bygd opp igjen, så kirka har nå 90 plasser. Den vakre altertavla er en kopi av den som gikk tapt under brannen. Det er få kirkesteder som har en slik historisk kombinasjon av kirkehus som det vi finner i Frogner.

Etter at vi hadde sett oss om i gamlekirka, gikk turen videre inn i nykirka. Her kom Tor B. Jørgensen inn på kirkens rolle under krigen. Han holdt en tale om dette i Frogner kirke 8. mai 2025, og den er gjengitt i Sørumspeilet nr. 2-2025. Kirken var sterkt kritisk til okkupasjonsmakten, og det toppet seg i 1942 da de fleste prester la ned den statlige delen av sine embeter. Over 90 prosent av alle geistlige stilte seg bak denne aksjonen, de få som valgte å bli med i NS talte for nærmest tomme benkerader. De andre prestene fortsatte likevel den kirkelige delen av sitt virke, men kirkebøkene ble ikke ført fra 1942 – 45. Derfor er det nå liten kunnskap om hva som skjedde i kirkene her i disse tre årene, så hvis noen sitter med opplysninger av noe slag, er både Tor B. Jørgensen og Historielaget interessert i dette.

Den nye kirka ble oppgradert både innvendig og utvendig til 100-årsjubileet i fjor, bl.a. har taket fått solcellepanel til energisparing som til forveksling ligner vanlig takstein. Kirkegården har i årenes løp blitt utvidet, og det er fortsatt behov for både gravplasser og parkeringsplasser. Dette viser seg vanskelig, noe som både skyldes grunnforholdene og kirkens plassering på toppen av en bakke. Det er for øyeblikket ikke helt klart hvordan dette problemet skal løses.

Vi brukte ikke så mye tid ute på kirkegården, for på Frogner er det ingen svært gamle, verdifulle gravminner som dem vi finner ved Sørums kirke. Noen av oss valgte, før vi reiste hjem, å se nærmere på minnelunden. Denne ligger i skråninga sør for kirka og er svært vakker. Også ting av nyere dato kan være verd å merke seg og verne om.

Biskop emeritus Tor B. Jørgensen i gamlekirka med kopien av den gamle altertavla i bakgrunnen.

Slik så Frogner kirke ut dagen etter brannen, 25.06.1918.

Her står vi med gamlekirka i bakgrunnen og ser ut over kirkegården og nykirka.

Frogner kirke er en vakker bygning og ligger synlig til i terrenget. Og selv om den nå er 101 år, kan vi fortsatt kalle den for nykirka.

Vi fikk høre historien om Frogner nye kirke og ting som skjedde under krigen.

Minnelunden ligger vakkert til sør for kirka.

Informasjon om Sørumspeilet

Av Randi Fjørstad

Oversikt over redaksjonene i Sørumspeilet 1995–2026

I mer enn 30 år har Sørumspeilet formidlet lokalhistorie fra Blaker og Sørums. Her ser vi tilbake på bladets utvikling, redaksjonene og menneskene som har bidratt gjennom årene.

- 1995–2011 Svein Sandnes – både redaktør og redaksjonskomité. Svein Sandnes sto alene for bladet i de første 17 årene. Han gjorde et stort og viktig arbeid. Bladet har fra første utgave vært et kulturhistorisk minnesmerke over bygdas historie, identitet, tilknytning til landskapet og menneskene som har levd her.
- 2011–2012 Fra nr. 2 i 2011: Lillian Mobæk (redaktør), Asbjørn Langeland, Dag Winding-Sørensen
- 2012–2013 Lillian Mobæk (redaktør), Asbjørn Langeland, Dag Winding-Sørensen, Vera Braathen
- 2014–2015 Lillian Mobæk (redaktør), Asbjørn Langeland, Dag Winding-Sørensen, Anne-Marie Lund, + fra nr. 3 i 2015: Steffen Sætereie
- 2016–2017 (Delt redaktøransvar fra 2016) Asbjørn Langeland, Dag Winding-Sørensen, Anne-Marie Lund, Steffen Sætereie
- 2017–2018 Asbjørn Langeland, Anne-Marie Lund, Louise Nordli Fjelland
- 2019 Asbjørn Langeland, Anne-Marie Lund, + fra 2/2019: Elin Mørk, + fra 3/2019: Randi Fjørstad
- 2020–2026 Anne-Marie Lund, Elin Mørk, Randi Fjørstad, fra nr. 2/2023: Ingun Orderud

Antall utgitte blad ved utgangen av 2026 vil være 95 nummer.

Bladet er inne i sin 32. årgang, og er utgitt slik:

1995: Ett nummer

1996: Ett nummer (to nummer som ble slått sammen til ett)

1997-2010: Seks nummer hvert år, til sammen 24 nummer

2011-2015: Fem nummer hvert år, til sammen 25 nummer

2016-2026: Fire nummer hvert år, til sammen 44 nummer (det tredje nummeret i 2026 er det du leser nå, og nummer 4 kommer i desember).

Sidetallet har variert

De første årene, med stiftede A4-ark, variert sidetallet noe fra gang til gang. Etter at bladet ble trykket som et hefte hadde man en periode med 18 sider, så steg det til 20 sider. Perioden 2018-2024 hadde 24 sider i hvert nummer, mens jubileumsåret 2025 hadde 32 sider i hvert nummer. I 2026 gikk vi ned til 28 sider i de to første numrene. Av hensyn til økonomi vil de to siste numrene i år reduseres til 24 sider per blad. Dvs. at vi er tilbake til nivået i perioden 2018-2024.

Målsetting

Redaksjonen i Sørumspeilet har helt fra starten av hatt en viktig rolle som formidler av lokalhistorisk stoff gjennom artikler, intervjuer og reportasjer. I tillegg til redaksjonens medlemmer har det alltid vært viktig og nødvendig å gi plass til flere stemmer. Bladet har vært heldig og har hatt mange skikkelig gode bidragsytere gjennom årene. Det har vært særdeles verdifullt. Jeg tror vi har godt grunnlag for å si at områdene Blaker, Sørumsand, Midtbygda og Frogner har vært bredt og ganske likeverdig dekket med stoff helt fra starten i 1995; et mål som fortsatt er en rettesnor for redaksjonen. Vi blir alltid glade når medlemmer, eller andre, sender oss historisk stoff/ anekdoter/fortellinger knyttet til gamle Sørums kommune. Det sørger for variasjon både i temaer og språk, og er med på å løfte standarden.

Historielagets ledere har hatt fast spalteplass i bladet fra starten, og mange av dem har vært veldig skriveføre.

Fartstid i redaksjonen:

Svein Sandnes, 17 år

Anne-Marie Lund, 13 år

Asbjørn Langeland, 9 år

Dag Winding-Sørensen, 7 år

Randi Fjørstad, 7 år

Elin Mørk, 7 år

Lillian Mobæk, 5 år

Ingun Orderud 3 år

Vera Braathen, 2 år

Steffen Sætereie, 2 år

Louise Nordli Fjelland, 2 år

Digitalisering

Lillian Mobæk har digitalisert alle utgavene av Sørumspeilet fra 1995 og til i dag. Hun har også laget en bibliografi over artiklene.

Lillian satt i redaksjonen i 5 år. De 10 årene som har gått siden har hun lest korrektur på alle utgavene som er utgitt av bladet etter at hun sluttet. Vi er virkelig heldig som har henne. Hun er helt suveren som korrekturleser. I tillegg har hun ansvaret for at lagets hjemmeside, som ble opprettet allerede i 1999, til enhver tid er oppdatert. De siste ca. 10 årene har historielaget hatt en facebook-side. Der legger Lillian ut viktig informasjon.

Redaksjonen anbefaler alle å gå inn på hjemmesiden, der står det mye bra. Bla i Sørumspeilenes utgaver og bli kjent med bygda di.

www.blakerogsorumhistorielag.no

Har du lyst til å være med å bidra i redaksjonen, så ring oss.

Lokal siden 1887

Vi er stolte av å være en del av historien til Sørumsand. I snart 140 år har vi bidratt til lokal utvikling, vekst og fellesskap. Det skal vi fortsette med også i framtiden.

Besøk oss på Sørumsand, eller på rsbank.no

interoptik
Nordfonna

Fokus Butikksenter, 1920 Sørumsand
Telefon: 63 86 60 70. E-post: nordfonna@interoptik.no
www.interoptik.no
Åpningstider: 10 – 20 (18)

Begravelsesbyrået
Nilsen as Etabl. 1947

Alle tjenester vedrørende dødsfall.

AURSKOG - SØRUM - FET - LILLESTRØM

Hent informasjon, varer, tjenester
med tydelig prisinformasjon.
www.sorumbegravelsesbyra.no

Tlf. 63 82 88 80 (døgnavt)
Skriverveien 2, 1920 Sørumsand

**Vi hjelper deg med store og små
hendelser gjennom livet
– vi er her for deg!**

Telefon: 63 85 44 40
Aurskog, Bjørkelangen, Årnes, Jessheim,
Sørumsand, Askim, Gjøvik, Nannestad, Lillestrøm

Økland

T&B Hansen
Installasjon AS

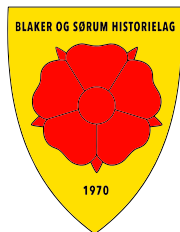
Ta vare på bilen din

**- VASK
BILEN
HOS OSS!**

Velkommen!

CIRCLE K SØRUM
TLF 63 86 80 50

SØRUM-SPEILET

RETURADRESSE:
BLAKER OG SØRUM
HISTORIELAG
POSTBOKS 82
1924 SØRUM

ISSN 1894-8154

JAKTEN PÅ FORTIDEN

Av Tom-Arne Ullersmo

Årets første interessante funn er denne lille sverdkroken, som mest sannsynlig kan dateres helt tilbake til 1700-tallet. Sverdkroken, eller sverdkjedekroken som den også kalles, ble i vikingtiden og middelalderen trolig brukt til å feste sverdkjeden til beltet. Det antas at den var en del av en militær utrustning på den tiden. Kroken gjorde det mulig å bære sverdet på en praktisk måte, gjerne på venstre side slik at det var lett tilgjengelig for høyre hånd. Kroken på bildet er laget av kobberlegering. Sverdkjeden, som sverdkrokene ble festet til, var som oftes laget av tre og trukket med lær eller pels.

Jeg fant denne sverdkroken på **Fløgstad vestre gård** i Sørum i mars i år. Jordet var såvidt snøfritt og tela var fortsatt i jorda. Når man leser om tidligere funn av sverdkroker ser man at de ofte er funnet på gårder med militær tilknytning. Og det stemmer også for dette funnet. Fløgstad vestre ble i 1781 solgt til Theodor Christian Krogh fra Gjerdrum. Han var oberstløytnant ved Første Søndensfjeldske Dragonregiment. Krogh steg i gradene og ble i 1789 generalmajor. Han tilhørte en kjent militærslekt med navn fra gården Krok i Høland. Åtti år senere eies fortsatt Fløgstad vestre av en militær, nå av offiser Christian Dorph Hals, som i 1882 ble krigskommissær i Kristiania distrikt.